

Боқий фикр

Устоз, муаллим деганда, ҳар қайси ишон күнгілде түсінкүр хұрмат-әхтиром ва чексиз миннатдорлик туғызулары, шу білал бирга, ҳеч қандай бойлік билан ўлчаб, аді қыліб бўлмайдиган қарздорлик ҳисси пайдо бўлади.

Ислом КАРИМОВ

Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT

XALQ ZIYOLILARI GAZETASI

МУРСАТ

1931-yildan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2016-yil 28-sentabr, chorshanba № 78 (8935)

БҮЮК МАҚСАДЛАРГА УНДОВЧИ МАСКАН

Ўзбекистон Миллий боги ва Алишер Навоий ҳайкали барпо этилганига қатта аср тұлды

«...Мен ишонаңын, Навоий ҳайкали, Навоий боги шаҳримизнинг, диәримизнинг эң гүёлд ва асосий зияреттоҳи бўлиб қолади.

Бу ер ишлар, асрлар давомында қатта ҳалқ тантаналари, қарияларимизга, ёш авлоди мизга, ҳалқимизга маълҳам, рухий мадад берадиган севимли ва мароқли бир оромдоҳа айланади, деган қатта умидим бор.

Бу бөг ижод аҳли учун илҳом ва камолот масканига айланып кетса, ажаб эмас...».

Ўзбекистоннинг Биринчи Президенти Ислом Каримов бундан йығрма беш йил аввал — 1991 йил 28 сентябрда Ўзбекистон Миллий боғининг ҳамда буюк шоир ва мутафаккир Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллиги муносабати билан мазкур бօғда барпо этилган ҳайкалнинг тантанали очилиши маросимида айтган бу сўзларни бугун ҳалқимиз, айниқса, зиёлларимиз катта ҳаяжон ва миннатдорлик билан эслайди.

(Давоми 5-бетда.)

Saylov — 2016

ОКРУГ САЙЛОВ КОМИССИЯЛАРИ: ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАБ ОЛИНДИ

Мамлакатимизда муҳим сиёсий жараён — Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловига пухта ҳозирлик күримоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказувчи 14 округ сайлов комиссияларида дастлабки мажlislar ўтказилиб, вазифалар белгилаб олинди.

Сайловнинг умумеътироф этилган ҳалқаро демократик стандартлар ва сайлов тўғрисидаги миллий қонунчиликка қатъий риоя килинган ҳолда ўтказилишида округ сайлов комиссиялари алоҳида ўрин тутади. Шу боис қонунга мувофиқ округ сайлов комиссияларида аъзоликка номзодлар дастлаб Коракалпогистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, ҳалқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Қенгашлари мажлислирида атрофлича муҳокама қилиниб, комиссиялар жамоатчилик ўртасида катта обрӯз-этиборга сазовор юртдошларимиздан иборат таркибда шакллантирилди.

— Мамлакатимизнинг барча ҳудудларидаги бўлганинг Қоракалпогистон Республикасида ҳам Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови кампанияси қизғин паллага кирмокда, — дейди 1-Қоракалпогистон округ сайлов комиссияси раиси У.Жалменов.

— Округ сайлов комиссияси фаолиятини олиб бориши учун барча шарт-шароит яратиб берилди. Янги курилган ёшлар марказида ажратилган хоналар зарур техника воситалари билан тўлиқ таъминланган, комиссия аъзоларининг навбатчилиги ташкил этилиб, иш бошлаб юборилди.

(Давоми 2-бетда.)

СИЁСИЙ ПАРТИЯЛАР ИМЗО ТҮПЛАШНИ ДАВОМ ЭТТИРМОҚДА

Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси 2016 йилнинг 9 сентябрیدан Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови бўйича сайлов кампанияси расман бошланганини элон қилди. «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги қонунга 2015 йил 29 декабрда кирилган ўзгартишиларга мувофиқ сиёсий партия томонидан тақдим этилган имзо варақалари Ўзбекистон Республикаси жами сайловчилар умуумий сонининг 5 фоизидан 1 фоизигача камайтирилди. Бу 214 минг 350 нафар сайловчи имзосини ташкил этади.

Шу кунларда мамлакатимизда фаолият кўрсатадиган барча сиёсий партиялар — Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси, Тадбиркорлар ва ишбиларномалар ҳаракати — Ўзбекистон Либерал-демократик партияси, Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси томонидан сайловчилар имзосини тўплаш жараёни амалга оширилмоқда.

— Марказий сайлов комиссияси томонидан сайловчилар имзосини тўплаш учун имзо варақалари берилганидан сўнг, Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси ташкилотларида имзо тўплаш жа-

(Давоми 2-бетда.)

Yoshlarga oid davlat siyosati — amalda

Эртасидан кўнгли тўқ ёшлар касб-хунар колледжидан ишлаб чиқариш корхонаси томон йўл олмоқда

Ситора болалигидан ер билан “тиллашиб”нинг хадисини олган. Унинг айниқса чорвачиликка меҳри ўзгача. Шунинг учун ҳам Ситора таълимнинг кейинги босқичини Ромитан кишлоп, ҳўжалиги касб-хунар колледжидан давом эттириди. Ўкув мусасасасида яратилган шарт-шароит ва имкониятлар интилувчан қизининг танлаган касбига бўлган меҳрини, келажакка ишончини янада ошириди, максадларини юксалтириди. Жорий йилда ўқишини тамомлаган Ситора Нарзиева чорвачиликни ривожлантиришга йўналтирилган бизнес лойиҳани ишлаб чиқиб, Миллий банкнинг Ромитан тумани филиалидан 13,5 миллион сўм имтиёзли кредит олди. Айни пайтда ёш тадбиркор корамоллар сонини кўпай-

тириб, фермер ҳўжалиги қошида сутни қайта ишлаш цехини ҳам ташкил этишини режалаштираяти.

Бугун Бухоро вилоятида 8 та академик лицей ва 80 та касб-хунар колледж фоалият кўрсатадиган бўлиб, уларда 82 минг 243 нафар ўкувчи 126 мутахассислик

бўйича таҳсил олмоқда. Жорий йилда мавжуд касб-хунар колледжларини 27066 нафар ўкувчи тамомлади. Уларнинг бандлигини таъминлаш, барқарор иш ўрнларига эга бўлишига кўмаклашиш максадидаги ишлар изчил амалга оширилалагти.

(Давоми 3-бетда.)

раёни бошлаб юборилди, — дейди Ўзбекистон «Миллий тикланиш» демократик партияси марказий кенгаси ижроя кўмитаси девони бўлум бошлиғи Д.Рашидова. — Айни кунларда бу жараён қизғин паллага кирди. Имзо варақаларини тўлдириш тартиби ва бу борада қатъий амал қилинishi лозим бўлган жиҳатлар сайловчиларга тушунтирилмоқда. Қонунчиликка мувофиқ, сайловчилар имзосини тўплаш иш, хизмат, ўқиши, яшаш жойида, сайловолди тадбирларида, шунингдек, ташвиқот юритиши ва имзо тўплаш конун ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа жойларда олиб борилмоқда.

(Давоми 2-бетда.)

ОКРУГ САЙЛОВ КОМИССИЯЛАРИ: ВАЗИФАЛАР БЕЛГИЛАБ ОЛИНДИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

— Округ сайлов комиссиясининг биринчи мажлисида сайловчиларни сайлов кампаниясининг барча боқичлари хусусида мунтазам хабардор қилиб бориши, марказий ва вилоят оммавий ахборот воситалари билан ҳамкорликни кучайтириш масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратилди, — дейди 2-Андижон округ сайлов комиссияси раиси О.Мирзаев. — Округ сайлов комиссияси қарори билан Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ёритиш бўйича Андижон вилояти матбуот маркази ташкил этилди. Марказининг асосий вазифаларидан биро оммавий ахборот воситалари вакилларининг сайлов кампанияси жараёнлари билан boglik маълумотлардан фойдаланиши учун кенг имкониятлар яратишдан иборатиди.

— Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг 2016 йил 23 сентябрдаги «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловини ўтказувчи округ сайлов комиссияси томонидан ўтказилган биринчи мажлис ва унда қабул килинган қарорлар ҳақида ахборот берди. Мажлисида, хусусан, сайлов комиссияси аъзоларининг хизмат вазифалари тақсимоти, сайлов участкаларини тузишга тайёргарлик кўриш масалалари кўриб чиқилган. Ўзбекистон Республикасининг «Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисида»ги конунинг жойлардаги ижросиниз назорат қилиш ва сайлов участкаларига амалий ёрдам кўрсатиш мақсадида округ сайлов комиссияси аъзолари туманларга бириткирилди.

Округ сайлов комиссияларининг мажлисида очиқлик ва ошкоралини таъминлаш мухим аҳамиятига эга. Шу мақсадда ҳар бир округда оммавий ахборот воситалари ходимлари учун брифинглар ташкил этилиб, сайлов жараёнларининг бориши хусусида алоҳида эътибор берилмоқда.

Мухтасар айтганда, мамлакатимизнинг барча ҳудудида Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича асосий тадбирлар дастурiga мувофиқ тайёргарлик ишлари қизғин давом этмоқда.

ЎзА

СИЁСИЙ ПАРТИЯЛАР ИМЗО ТЎПЛАШНИ ДАВОМ ЭТТИРМОҚДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

— Имзо тўглаши жараённи ўшқоқлик билан ўтказилмоқда, — дейди Тадбиркорлар ва ишбильармонлар ҳаракати — Ўзбекистон Либерал-демократик партияси сиёсий кенгаши ижория кўмитаси раиси ўринbosari B.Екубов. — Партия марказий органлари томонидан имзо тўплаша жараённи ҳар жihatдан мукаммал ўтказиш, варақалар тўғри тўлдирилиши устидан назоратни йўлга қўйиш бўйича аниқ топшириклар берилган. Тадбиркорларни ўшқоқлик билан ўтказиш учун шаҳар ва туман партия кенгаши, бошлангич партия ташкилотлари имкониятларидан самарали фойдаланиш масаласига жиддий эътибор қаратилмоқда.

— Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловида иштирок этишини кўллаб-куватлаш учун сайловчилар имзосини тўплаша ишлари ҳудудий, туман, шаҳар ва бошлангич партия ташкилотлари ва партининг «Фаол аёллар» ва «Истиқбол» ёшлар қонотларидан иборат фаол партия аъзолари кўмагидаги амалга оширилмоқда, — дейди Ўзбекистон Халқ демократик партияси марказий сайлов штаби раҳбари ўринbosari B.Юсупов. — Имзо тўплаша жараённи фаолларимиз сайловчилар билан гаплашиб, Президент сайловининг мамлакатимиз тараққиётни ва ҳалқимиз келажагини белгилашдаги аҳамиятини

кенг тушунтириш асосида партиямиз номзодини кўллаб-куватлашга етарили имзо тўплаши учун устав ва дастурларимизнинг аҳоли ижтимоий-иктисодий ҳаётидаги ўрни ва роли, партиямиз томонидан амалга оширилаётган ишлар ҳақида кенг маълумотлар беришга эътибор қаратаялмиз.

— Мамлакатимизда сайловлар Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва сайлов тўғрисидаги конунларга мувофиқ ҳамда ҳалқаро демократик меъор ва қоидаларга амал қилинган ҳолда очиқлик, ошкоралик шароитида ташкил этилмоқда, — дейди Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси сиёсий кенгаши марказий аппарати бўлим мудири F.Эшонкулов. — Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси томонидан сиёсий партияга сайловчилар имзосини тўплаша учун имзо тўплашадиги варақалари берилган кунданоқ ушбу жараённи юкори савида ташкил этиш ва самарали ўтказиша додор тадбирлар бериланди. Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партиясининг барча мажлий ва ҳудудий ташкилотларда тузилган сайлов штаблари томонидан мазкур жараёнга ташкилотларни бошлангич бўйинлари, жойлардаги депутатлик гурӯхлари вакиллари кенг жаҳл этилмоқда.

Таъкидлаш лозимки, тўпланаётган имзо варақалари топширилгач, Марказий сайлов комиссияси уларнинг тўғри тўлдирилганни текширади.

Б.БОЗОРОВ,
ўзА мухбири

ХАЛҚИМИЗНИНГ 96 ФОИЗИ ЎЗ ОИЛАСИНИ МУСТАҲКАМ ВА БАХТЛИ ҲИСОБЛАЙДИ

Халқимиз оиласи соёлни авлодни тарбиялаши, ҳаёт аба́дигиги, авлодлар давомийлигини таъминлайдиган мажнавият кўргони, деб билади. Чунки инсон қалбида мажнавиятнинг илк куртаклари, аввало, оиласидаги мухим таъсирида намоён бўлади. Мажнавият инсон онгига ўйлар давомида она сути, оила тарбияси, аждодлар ўзити, Ватан туйгуси билан сингиб боради.

Бу жиҳатлар яқинда «Ижтимоий фикр» жамоатчилик фикрини ўрганиш марказининг «Оила ва мажнавият» мавзууда ўтказган ижтимоий тадқиқотида яна бир бор ўз исботини топди. Тадқиқотдан мажсад мамлакатимиздаги оиласарларинг барқарор мажнавий-ахлоқий қадриятларини, унинг жамиятдаги анъанавий ижтимоий тузилма сифатидаги ривожланши оиласарларини аниқлаш эди. Бу оила институтини мустаҳкамлаш, ёш авлодни ҳар томонлама уйғун ривожлантирища миллий-умуминсоний қадриятларинг ўрни ва ролини белгилашда мухим аҳамиятга эга.

Тадқиқот катнашганларнинг 94,5 фоизи давлатимиз оиласарларни кўллаб-куватлашга катта эътибор кўрсататигина эътироф этган. Давлатнинг бундай эътиборини кўпчилик респондент мажнавий-ахлоқий қадриятларнинг моддий бойликларга нисбатан устунлигига кўради.

Тадқиқот жараёнида Ўзбекистон оиласарларидаги ахлоқ шакланишига энг кўп таъсир қилиши мумкин бўлган омиллар ҳам ўрганилган. Ўзбекистон оиласарларининг мажнавий-ахлоқий асосларини шакллантиришда оила (86,7 фоиз), маҳалла (52,1 фоиз), таълим муассасалари (48,2 фоиз), ижтимоий мухит (33,9 фоиз) ва телевиденининг (29,4 фоиз) устувор таъсири ҳақидаги фикр бир неча йиллик сўровлар мобайнида барқарор колмоқда.

Тадқиқот натижалари оила қуришда ахлоқий йўналишлар барқарор эканини кўрсатди. Масалан, мустақил ва баҳти оила барпо этиш шартларининг кўрсаткичлари ўзгаришса колмоқда. Улар орасида эр-хотининг ўзаро ишончи, бир-бираидан розилик биринчи ўринни эгаллайди. Иштирокчиларнинг фикрича, эр-хотининг ўзаро мухаббати, фарзандлар оила барқарорлиги ва мустакилларини белгиловчи мухим омилdir.

Мамлакатимиздаги кўпчилик оиласарларини жисмоний тарбиялашга катта эътибор беради. Бу ёшларда жисмоний тарбия ва спортга барқарор қизиқиши ҳамда этиёжини шакллантирилмоқда. Иштирокчи-

тадқиқот аксарият оиласарларда болаларни юксак мажнавий-ахлоқий қоидалар руҳида тарбиялашга катта эътибор бериладигани кўрсатди. Халқимиз фарзандлари онги-қалбига, биринчи навбатда, меҳнатсеварлик, катталарга ҳурмат, ҳалоллик, Ватанга муҳаббат туйғуларини сингдирмокда. Айни вақтда меҳнатсеварлик, миллий фурӯр ва ўзларни англаш тўйгусини ривожлантириш, кўнгил тозалиги, камтарлик, диний ва миллий багрикенглиг инсоннинг юксак ахлоқини белгилайди.

Ижтимоий сўров ёшлар ўтасида олий маълумот олишга интилиш ўсиб бораётганини яна бир бор исботлади. Бугун халқимизнинг ўз фарзандларини олий таълим муассасаларида ўқитиши имкониятлари анча ошган. Тадқиқот мамлакатимиз фуқароларининг аксарият фарзандлари замонавий шахслар бўлиб камолга етадиганинга қатъий ишонишни кўрсатди.

Мамлакатимиздаги кўпчилик оиласарларини жисмоний тарбиялашга катта эътибор беради. Бу ёшларда жисмоний тарбия ва спортга барқарор қизиқиши ҳамда этиёжини шакллантирилмоқда. Иштирокчи-

лар давлатимизнинг болалар спортини ва соглом турмуш тарзини ривожлантириш стратегиясини фаол маъқуллаган. Уларнинг фикрича, бу «Софлом она ва болайлиги» давлат дастурларидан ёрқин намоён бўлмоқда.

Сўров иштирокчилари-нинг мугла кўпчилиги (96,7 фоиз) оиласидаги ахломларга салбий муносабат билдирилган. Уларнинг фикрича, бу болаларнинг таълим-тарбияси ва келажигига салбий тасдиқатида.

«Оила ва мажнавият» мавзууда ўтказилган ижтимоий тадқиқот Ўзбекистон ахолиси учун оласа ишончи ҳаётий қадрият ва ёш авлодни тарбиялашни мумкин мескаларни юксак ахлоқини белгилайди.

Ижтимоий сўров ёшлар ўтасида олий маълумот олишга интилиш ўсиб бораётганини яна бир бор исботлади. Бугун халқимизнинг ўз фарзандларини олий таълим муассасаларида ўқитиши имкониятлари анча ошган. Тадқиқот мамлакатимиз фуқароларининг аксарият фарзандлари замонавий шахслар бўлиб камолга етадиганинга қатъий ишонишни кўрсатди.

«Ижтимоий фикр» жамоатчилик фикрини ўрганиш марказий маълумотлари асосида ўзА мухбири Умид Ёкубов тайёрлади.

2016-yil 28-sentabr, № 78 (8935)

(Давоми. Боши 1-бетда.)

— Касб-хунар коллежларини битириб, катта ҳаётга кириб келаётган ёшпарни ҳар томонлама қўллаб-кувватлаш, уларни иш билан таъминлаш долзарб ва-зиға саналади. Бу борада муайян натижаларга эришидик, — дейди вилоятини иктиномий-иктисодий ривожлантириш дастурлари доирасида битириувчи-ларни 10547 та лойиха асосида яратиладиган 27 мингдан ортиқ янги иш ўрнига ва 1525 та корхонада банд қилинган 4687 та (квота) иш ўрнига ишга жойлашириш ҳамда тижорат банклари томонидан 20 миллиард 525 миллион сўм имтиёзли кредитларни 1954 нафар ёшга бериш кўзда тутилган эди. Дастлабки сўровномалар натижасига кўра, битириувчиларнинг 19734 нафари ишга жойлашиш, 5378 нафари олий таълим мусассаларида ўқишни давом эттириш, 1954 нафари тадбиркорлик фаолиятини бошлаш истагини билдириган. Вилоят хокимининг тегишли қарори асосида касб-хунар колледжларига амалий ёрдам кўрсатиш, уларнинг фаолиятини янада яхшилаш, иш берувчи корхона ва ташкилотлар билан доимий ҳамкорликни йўлга кўйиш ҳамда барқарор иш ўрниларни ташкил этиш учун корхона ва ташкилотларни битириувчиларга бириктириш борасида аник чора-тадбирлар режаси ишлаб чиқилган. Таълим мусассаларига буюртмаларни шакллантириш, ўкувчиларнинг амалиётини ташкил этиш ва уларни барқарор иш билан таъминлаш мақсадида мутахassisliklar бўйича 37 та ишчи гуруҳи тузиленган. Мазкур саъй-ҳаракатлар самараси ўлароқ, касб-хунар колледжлари битириувчиларининг 2793 нафари саноат соҳасидаги 993 та, 3756 нафари савдо ва хизмат кўрсатиши соҳасидаги 2127 та, 3283 нафари таълим соҳасидаги 1733 та, 2137 нафари соглини саклаш соҳасидаги 410 та, 8988 нафари қишилк ҳўжалиги соҳасидаги 5163 та, 1842 нафари курилиш соҳасидаги 633 та, 1454 нафари транспорт соҳасидаги 629 та, 2482 нафари ўрмон ҳўжалиги, маданият, иктиномий таъминот, уй-жой коммунал ҳўжалиги ва бошқа соҳадаги 1406 та корхонага бириктирилди. Айни пайдада 21816 нафар ўрнинг бандлиги таъминланди. Уларнинг 20826 нафари тўрт томонлама шартнома асосида ишга жойлашган бўлса, 990 нафари юртимиздаги олий таълим мусассалари талабаси бўлди. Колган 4266 нафари ишга жойлашиш арафасида.

Коллеж битириувчилари-ни иш билан таъминлашда жойларда ташкил этилаётган бўш иш ўринлари ярмаркалари ва кўргазмалар ҳам мухим ўрин тутмоқда. Бир қатор ташкилот ва корхоналар билан ҳамкорликда ўтказиладиган тадбирлар аноссида кўплаб ўкувчilar муқим иш ўрнига эга бўлмоқда. Жумладан, шу йил апрель ойида Бухоро нефть ва газ саноати касб-хунар колледжида ташкил этилган "Таълим ва мутахassislik" кўргазмаси ҳам

тўғрисидаги маълумотлар тақдим этилди. Айни шу жараёнда касб-хунар колледжларининг 418 нафар битириувчisi ишга жойлашиши учун тегишли тартибида йўлланмалар расмийлаштирилди.

Мана шундай имкониятлардан руҳланган ёшлар чукур билим олиш, ўзлари таъланган соҳани пухта эгаллаш учун астайдил ўқимокда. Жумладан, Ромитан қишлоқ ҳўжалиги касб-хунар колледжидаги 654 нафар ўкувчи 10 йўналишда касб-

тўрт томонлама шартнома асосида ўз иш ўринларига эга бўлди. Шунингдек, 15 нафар ўкувчимиизга тижорат банклари томонидан имтиёзли кредитлар берилди. Мазкур маблаблар хисобидан улар қишлоқ ҳўжалигини ривожлантиришга муносаби улуш қўшиш мақсадида ўз саъй-ҳаракатларини яратиб, мамлакатимиз ривожига муносаби ҳисса қўшишида мухим аҳамият касб-хунарни яратади.

Жондор саноат касб-хунар колледжida ҳам ёшларни мутахassisligiga мос иш билан таъминлаш борасида самарали фаоли-

хам кўнгли хотиржам. Айни пайдада битириувчиларимизнинг 385 нафари ўз иш ўринларига эга бўлди. Шунингдек, 15 нафар ўкувчимиизга тижорат банклари томонидан имтиёзли кредитлар берилди. Мазкур маблаблар хисобидан улар қишлоқ ҳўжалигини ривожлантиришга муносаби улуш қўшиш мақсадида ўз саъай-ҳаракатларини яратиб, мамлакатимиз ривожига муносаби ҳисса қўшишида мухим аҳамият касб-

хунарни яратади. Юртимизда барча соҳалар қатори озиқ-овқат саноати ҳам жадал ривожланниб, тобора кенгайиб бора-яти. Табиити, бунинг натижасида билимли, маҳоратли мутахassislariga эҳтиёж ҳам ўз-ўзидан ортади. Ана шу эҳтиёждан келиб чиқиб, 2016-2017 ўкув йилида мазкур колледжга гўшт ва гўшт маҳсулотларини ишлаб чиқариш техник-технологи, сут ва сут маҳсулотларини ишлаб чиқариш техник-технологи, нон, макарон ва қандолат маҳсулотларини ишлаб чиқариш техник-технологи ихтисослиги бўйича 150 нафар ўкувчи қабул қилинди. Тумандаги "Бўстон-Назар" кени тармоқи фермер ҳўжалиги, "Жондор чашмаси" масъулиятни чекланган жамияти, "Жондор чинор чорва" фермер ҳўжалиги билан ўзасидан шартномалар тузилди. Шунингдек, туман марказида барпо этилаётган 100 ишчи ўрнига эга янги корхона ҳам бу борада коллек билан ҳамкорлик қўлиш истагида.

Мамлакатимизда колледж битириувчилари учун ўз тадбиркорлигини йўлга кўйиш борасида ҳам кенг имкониятлар яратилган. Ёшларга режа тузишдан тортиб, бизнесни юритишга бўлган барча жараёнларда ҳар томонлама кўмак берилмоқда, зарур микдорда сармоя ажратимоқда. Бу аъдана жорий йилда ҳам изчил давом этиб, вилоят тижорат банклари томонидан касб-хунар колледжлари битириувчиларига 20,5 миллиард сўмлик имтиёзли кредитлар ажратилиши белгиланган. Айни пайдада 281 нафар битириувчи 3 миллиард 444 миллион 400 минг сўм имтиёзли кредитлар олиб, ўз бизнес режаси асосида тадбиркорлик фаолиятини олиб бормоқда.

Юртимизда ёшларнинг жамиятидаги муносаби ўрнини топишига кўмаклашиш, иктиномий фаолиятини оширишга қаратилган бу каби саъай-ҳаракатлар натижасида минглаб хонадонлар фаровонлиги янада ортиб, дастурхонлар обод бўлаёттири. Энг мухими, аҳоли, хусусан, ёшлар қалбидан жамиядаги муайян касб-хунарни чукур эгаллаган мутахassisiga доим талаб борлигига ишонч ошмоқда.

Иродда ОРИПОВА,
"Ma'rifat" мухбари

Эртасидан кўнгли тўқ ёшлар

касб-хунар колледжидан ишлаб чиқариш корхонаси томон йўл олмоқда

Суратларда: Бухоро вилояти Жондор тумани қурилиш ва миллий хунармандлик колледжи фаолиятидан лавҳалар.

ЎзА суратлари.

битириувчиларга ана шундай имкониятни берди. Қатор мутасадди ташкилотлар, иш берувчи корхоналар, Бухоро давлат универсiteti, Бухоро давлат тиббиёт инститuti, Бухоро мұхандислик-технология инститuti, Тошкент ирригация ва мелиорация инститuti Бухоро филиали, Тошкент стоматология инститuti Бухоро филиали вакиллари, вилоятдаги 88 та академик лицей ва касб-хунар колледжларининг ўқитувчилини ташкилотларни таълим мактабларининг 9-синф ўкувчilari иштирок этган тадбирirda Малайзия технология университети ҳамда умумтаълим мактабларининг 9-синф ўкувчilari иштирок этган тадбирirda. Малайзия технология университети ҳамда Беларусь давлат университети ўқитувчilari ҳам ўз тақдимотини намойиш этди. Юкори савидия ўтказилган кўргазмада 142 та иш берувчи корхона ва ташкилотлар томонидан иштирокчilargarda 1488 бўш иш ўрни

хунар сирларини ўрганаяпти. Улкан орзу-мақсадларни юрагига туккан бу ёшларнинг жамиятда ўз ўрнига эга бўлиши учун барча имкониятлар мавжуд.

— Битириувчиларимизнинг ишлаб чиқариш амалиётини ташкил этиш ва уларни эгаллаган касби бўйича ишга жойлашириш борасида тумандаги ўнтаъирик корхона ва кўплаб фермер ҳўжаликлири билан ҳамкорлик ўрнатганмиз, — дейди касб-хунар колледжи директорининг касби таълим бўйича ўринbosari Жамшид Қаландаров. — Бу борада, айнича, "Шарофат инвест", "РомСТАРТ" ва "Имик текстстil" кўшиша корхоналари, "Нормурод-Дилшод" хусусий иссиқхона ҳўжалиги билан яқин ҳамкорлик йўлга кўйилган. Тузилган шартномаларга мувофиқ, иш билан таъминланishi кафолатлангани ўкувчilarning ҳам, ота-оналарнинг

ят йўлга кўйилган. Айни пайдада мазкур даргоҳда 1900 нафар йигит-қиз 16 йўналишда таҳсил олмоқда. Келгусида уларни ўзлари таъланган соҳалар бўйича иш билан таъминлаш мақсадида 212 та корхона билан ҳамкорлик шартномаларни тузилган. Жумладан, ўзбекистон почтаси Жондор тумани бўлими, Жондор пахта тозалаш заводи очиқ акциядорлик жамияти, "Евроснэр" масъулияти чекланган жамияти каби ташкилотлар томонидан ҳар йили ўнлаб битириувчilar ишга қабул қилинади.

— Жорий йилда колледжимизни 543 нафар ўкувчи тутгади, — дейди колледж директорининг касби таълим бўйича ўринbosari Собир Элов. — Тузилган шартномаларга мувофиқ, иш билан таъминланishi кафолатлангани ўкувчilarning ҳам, ота-оналарнинг

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Пойтахтимизда "Экомактаб" экологик-ресурс маркази томонидан "Атроф-мухит муҳофазасида қонунчиликнинг профилактик бузилиш талаблари ва СITES конвенцияси мажбуриятларини бажаришда кўмаклашиш" лойиҳаси доирасида янги ахборот маҳсулоти тақдимоти бўлиб ўтди.

Ушбу лойиҳа атроф-мухит муҳофазаси ва биологик хиломни ҳимоя қилишда давлат ва нодавлат нотижорат ташкилотлари ўтасидаги ижтимоий ҳамкорликни янада ривожлантириша хизмат қўлмоқда.

Тадбирда мамлакатимизда мустақиллик йилларида экологик муаммоларни бартараф этиш ва уларнинг салбий таъсири олдини олишга алоҳида эътибор қаратилгани таъкидланди.

Лойиҳа доирасида тасвирий-кўргазмали қўлланма тайёрланди. Мазкур нашр Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридан Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошقا институтларини кўллаб-куватлаш жамоати фонди лойиҳаси асосида ишлаб чиқди. Уни тайёrlаща ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Ўсимлик ва ҳайвонот олами генофонди институти, Бутунжоҳон ёввойи табииатни асрар фонди, Ўзбекистон Республикаси Табиатни муҳофаза килиши давлат қўмитасининг етакчи мутахассислари иштирок этди.

❖ Андижон вилоятининг Марҳамат туманида "Ўз қасбининг моҳир эгаси" танловининг туман босқичи бўлиб ўтмокда.

Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси ташабуси билан ўтказилаётган танловда таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмаси Марҳамат туманинни кенгаши тасарруғидаги муассасаларнинг фаол, билим ва таҳрибасини ёш мутахассисларга ўргатиб келаётган ҳамда фаолияти давомида юқори натижаларга эришашётган вакиллари иштирок этди.

— Танловни ўтказишдан асосий мақсад, илгор таҳрибаларни оммалаштириш, намунали иш олиб бораётган мутахассислар фаолиятини кўллаб-куватлаш ва разбатлантиришdir, — дейди таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмаси Марҳамат туманинни кенгаши Тоирхон Сарболова. — Бундай тадбирлар тизимдаги маънавий-маърифий ҳамда таълим-тарбия борасидаги ишлар сифати ва самарадорлигини юқсалтириш, соҳа ходимлари касб маҳоратини оширишда муҳим аҳамият касб этади.

"Турон" ўқувчи-ёшлар ва ногиронлар ўкув ишлаб чиқариш маркази директори Ортиқали Ҳусанов, 31-давлат ихтисослаштирилган мактаб-интернати ўқитувчиси Авазбек Собиров ва 16-мактабгача таълимни мавассасаси тарбиячиси Максуда Йўлдошева голиб деб топилди ва танловнинг вилоят босқичида қатнашиш ҳуқуқини кўлга киришти.

"Энг яхши мураббий", "Энг яхши руҳшунос", "Энг яхши бухгалтер", "Энг яхши ошпаз" каби номинациялар бўйича ҳам голиблар аникланди.

❖ Бухорода "Ораста қизлар давраси" кўрик-танловининг вилоят босқичи бўлиб ўтди.

"Софлом она ва бола йили" давлат дастури ижроси доирасида ташкил этилган тадбирда танловнинг туман ва шаҳар босқичлари голибликни кўлга киришган жамоалар иштирок этди.

Танловда жамоалар мамлакатимизда жорий этилган 12 йиллик мажбурий таълим тизимининг аҳамияти, оила одоби, ёшларни "оммавий маданият" ва бошқа турли мағурувий таҳдидлардан асрар, эрта турмуш ва яқин қариндошлар ўтасидаги никоҳларнинг олдини олиш, хонадонда саранжом-саришталик каби долзарб мавзуларда ўз тақдимотини видеороликлар ҳамда бадиий саҳна кўринишлари орқали намойиш этди.

Ромитан туманининг "Оромитан" жамоаси голиб бўлди ва танловнинг мамлакат босқичига йўлланма олди.

— Танлов "Ораста қизлар" тўғараклари фаолиятининг ўзига хос кўзгусига айланди, — дейди "Оромитан" жамоаси раҳбари Юлдуз Усмонова. — Бу тўғараклар ишини янада жонлантириш ва фаолият самарадорлигини оширишга хизмат килади.

ЎЗА ва маҳсус мухбирларимиз материаллари асосида тайёрланди.

Муҳокамада — таълим тизими истиқболлари

Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетида «Мустақиллик йилларида Ўзбекистон таълим тизими: ислоҳотлар, ютуқ ва истиқболлар» мавзудаси республика илмий-амалий анжумани бўлиб ўтди. Унда юртимиздаги қатор олий таълим муассасаларининг тадқиқотчи олимлари, профессор-ўқитувчилар ва ёш илмий изланувчилар иштирок этди.

Анжумандада сўзга чиқсанлар ёшларга яратилётган имкониятлар, барча соҳалар қатори илм-фан ва таълим тизимини янада токомиллаштириш, изчил ривожлантириши, пировардида, интеллектуал салоҳиятли ёш мутахассислар етишиб чиқишига замин яратадаётганини таъкидлади.

— Иқтидорли ва истеъдоли ёшларнинг таълим ва илмий-тадқиқот муассасаларидан изланишлар олиб бориши, шу жумладан, ўқитиши, қайта тайёрлаша ва амалиёт ўтаси дастурларидан фойдаланишини таъминлаш, хорижий мамлакатлардаги илғор

тажрибалар билан танишиш, ёш олимларнинг истиқболли ишланмаларини амалиётта жорий этишга кўмаклашиш кадрлар салоҳиятини мунгизам ошириш омилидир, — дейди ЎзМУ илмий ишлар бўйича проектори вазифасини бажарувчи Акрам Тошпӯлатов. — Яқинда қабул қилинган «Ёшларга оид давлат сиёсати тўғрисида» ги конунда ҳам илмий-тадқиқот, маданий-маърифий ишларни ўтказиш учун ёш мутахассис ва олимларга шарт-шароитлар яратиш каби нормалар ўз аксини топгани куонарли.

Илмий-амалий анжумандада «Табиий фанларнинг долзарб муаммолари», «Ижтимоий-гуманитар фанларнинг ўзига хос жиҳатлари», «Устоз ва шогирд мактаби», «Физика-математика фанларининг замонавий тенденциялари» каби мавзуларда мърузалар тингланиб, амалий таклиф ва мулоҳазалар ўтрага ташланди.

Дилшод РЎЗИҚУЛОВ,
«Ma'rifat» мухабири

Одам савдоси — умр заволи

Ўртачирчик туманидаги агросаноат ва транспорт масб-хунар коллежида «Одам савдоси — давр муаммолици» мавзусида давра сұхбати ўтказилди.

Туман ҳоқимлиги томонидан «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати туман кенгаши билан ҳамкорликда ўтказилган тадбирда мавзияни тарбиботчилари, педагоглар, ўқувчилар ва маҳалла фаоллари иштирок этди. Унда сўзга чиқсанлар ўқувчиларни чет элда мўмай даромад топиш мақсадида алданби, одам савдосининг қурбонига айланни қолишининг олдини олиши хусусида тўхтадди, юртимиздаги таълим-тарбия

ва меҳнат қонунчилигининг афзаликларини таъкидлаб ўтдилар.

Хозирги кунда терроризм, гиёхвандлик каби глобал муаммолар қаторида турган одам савдоси дунё ҳамжамиятини ташвишлантираётгани рост. Ушбу тадбир ўқувчи-ёшлар шуурига ана шу иллатларнинг оқибатини ҳаётӣ мисоллар орқали етказиши баробаридан уларнинг гарази алдовлар домига тушиб қолишининг олдини олиш,

хуқуқий онги ва фуқаролик позициясини юксалтириш, ёшларга оид қонунчилигимизни көн тарғиб этишига қаратилгани билан аҳамиятли бўлди.

Тадбир якунида ўқувчиларнинг буш вақтини мазмунли ташкил этиш, жумладан, ўрта маҳсус, масб-хунар таълими мусассалари битирувчиларни тадбиркорликда йўналтиришинг ижтимоий-ҳуқуқий асослари бўйича саволларга мутахассислар атрофилча жавоб қайтарди.

Отабек ИСРОИЛОВ,
«Камолот» ЁИХ фаоли

«Кизиқарли география» тўғараги ўҒИЛ-ҚИЗЛАР БИЛИМИНИ МУСТАҲКАМЛАШДА АСҚОТМОҚДА

География ва иқтисодий билим асослари фанлари ойлиги ўтказилаётган айни кунларда умумтаълим мактабларидан турли тадбирлар, очиқ дарслар, кўргазмалар ташкил этилмоқда.

Жумладан, Ҳалқ таълими вазирлигига тасарруғифодиги филология фанларига

ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактабида ҳам айни жаён авжиди. Мак-

табининг география фани ўқитувчиси Барно Халиловда фан ойлиги доирасида кўпгина қизиқарли тадбирлар, очиқ дарслар ўтказди. Интерфаол усусларда олиб борилган география дарслари ўқувчиларда катта қизиқиш ўйготиш билан бирга, фанга оид билимларини бойитди.

Мактабда «Кизиқарли география» тўғараги ташкил этилган бўлиб, машгулотларда ўғил-қизлар фан сирларини ўзлаштирайти. Фан ойлиги муносабати билан ўтказилаётган беллашувлар ҳам ўқувчиларнинг эгаллаган билим ва қўнималарини мустаҳкамлашда асқотмоқда.

Бурҳон РИЗОҚУЛОВ
олган сурат.

БУЮК МАҚСАДЛАРГА УНДОВЧИ МАСКАН

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Алишер Навоий йили деб эълон қилинган 1991 йил юртимиз, элизим тарихида кутлуг келганди. Шу йили халқимизнинг асрий орзу-умидлари ушалди — Ўзбекистонимиз давлат мустақиллигини кўлга киритди.

1991 йили бутун республикамиз бўйлаб бу кутлуг тўйга катта тайёргарлик кўриди: курувчilar тўртбеш ойда тўрт-беш йиллик улкан ишни адо этди — Алишер Навоий номидаги Миллий боғ ва буюк шоирнинг муazzam ҳайкални кад ростлади; юбилей муносабати билан эсадлик танглар зарб қилинib, мумомлагла гирифчилик...

Хўш, ана шундай фоят мурракаб, оғир ва қалтис бир паллада Ўзбекистоннинг Биринчи Президенти Ислом Каримов шунча сиёсий-иктисодий масалаларга ечим топиш билан бир каторда нега айнан Алишер Навоий номини абдийлаштиришга кириши? Биринчи Президентимиз ҳар соатда, ҳар дақиқада бир муаммо юз берадиган пайдада халқимизни нега айнан Навоий рухини шод қилишга чорлади? Президентимизнинг бир неча бор Алишер Навоий ҳайкали ясаладиган устахонага ташриф бўюриб, бу борада тавсиялар беришидан, Миллий боғни барпо қилишу Навоий ҳайкалини ўрнатиш, ҳатто монумент устига миллий меъморлик услубида гумбаз ёпиш ва унда буюк шоирнинг ҳикматини мангу муҳрлашга қадар эътибор беришидан мурод-максад нима эди?

Бугун — орадан чорак аср ўтиб, факат буюк инсонлар хаётида, айнан Холоскор қаҳрамонлар фаоли-

ятида намоён бўладиган бундай мурракаб саволларга бир қадар жавоб топгандекмиз: миллат руҳини тўқтармасдан, ғурурни тикламасдан, ҳалқ онги-дунё қарашини ўзгартирмасдан туриб, ҳаётни ўзгартириб бўлмасди.

— Ўша 1991 йил 28 сентябрьда ҳәйтимдаги энг бахтили кунлардан бири эди, — деб эслайди Ўзбекистон ҳалқ рассоми Б.Жалолов.

— Ўшанда ҳали тонг отмай Миллий бокса одамлар дарёдек оқиб кела бошлади. Чунки бу тўй миллат байрами, қадриятларимизни яна бир бор улуғлайдиган кутлуг айём эди. Навоий газаллари билан айтиладиган кўшиклар ижро этилганда, одамлар сел бўлиб тинглаганин ҳозир ҳам кўз олдимда. Ўзбек урф-одатига кўра, ҳалққа ош тортилди. Сўнг сайил бошланди. Алишер Навоий ҳайкали очилганда улуғ бобокалонимизнинг нуроний чехрасига бокиб, кўзига ёш олганлар қанча бўлди. Биринчи Президентимиз Ислом Каримовнинг нутқини ҳаяжон билан тинглаганимиз... Биласизми, ўша куни халқимизнинг катта йўлга чиқиб олиши, мустақиллигимизни мустахкамлаш учун жуда залворли қадам кўйилган. Шулар каторида шахсан мен ижодимда асл миллий йўлни ўзим учун белгилаб олганман.

...Миллий боғ бағрида хассасига таяниб, сизга ўйчан бокиб турган Алишер Навоий ҳайкали томон борарканси, мажнунтоллар буюк шоирга салом берib тургандек туюлади. Яшилик кўнгилни тўлиқтиради. Савлатли дарахтлар мутафаккир атрофини ихота қилиб тургандек. Монументни ишлашда саккиз кирра элементидан кўп фойдалана-

нилгани ҳам диккатни тортади. Бу — миллий жисплик рамзи. Сўнг гумбазга бошдан дўлти тушгудай қараемиз, ўқимиз:

Олам ахли, билингизгиким, иш эмас душманлиг,

Ёр ўлинг бир-билингизгаким, ээрў ёрлиг иш.

Инсониятни бир-билига дўст-ҳамроҳ бўлишига чорлаган Алишер Навоий ҳам, шоирнинг шунча байтуғазали орасидан айнан шу ҳикматни танлаб, ўзбек, рус, инглиз ва араб тилларида нақшининг эттирган Ислом Каримов ҳам бир умр ягона буюк умумбашарий ғоя-максад — тинчлик учун курашди. Шу улуғ йўлда ўзларини аямади, қачон ва қаерда халқимиз учун бирор хавф пайдо бўлса, кўксиларини қалқон қилди.

— Кўп ўйлайман: нима учун Биринчи Президентимиз Ислом Каримов мустақиллик асосини, миллий ғоя ўзагини айнан Алишер Навоий меросига bogлади? Назаримда, уларнинг орзу-умидлари муштарак бўлган, — дейди Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университете ректори, профессор Шуҳрат Сирожиддинов. — Бу икки тарихий шахс инсоний ғоялар ижодкори, илм-фан, маданият ва ижод хомийси, ҳалқларвар, мамлакат равнаки учун курашчи сифатида инсоният тарихидан мангу жой олишга муносиб. Алишер Навоий бир умр ўзбек тилининг дунёда ўз ўрнини топши ўйлида курашган. Ислом Каримов ҳам Ўзбекистон раҳбари бўлгача, дастлабки килган буюк ишларидан бири — ўзбек тилига давлат тили мақомини бериши бўлди. Меркурий планетасидаги кратерлардан бири ҳам буюк мутафаккир номи билан атади. Бу-ларнинг барчаси улуғ

нинг сўнгги улуғ ислоҳотларидан бири ҳам миллат руҳи — она тилимиз ва адабиётимизни тараққий эттиришга хизмат қиласидан алоҳида университет ташкил этишига оид бўлди. Бугун биз айнан Алишер Навоий орзу қилган, Ислом Каримовнинг улуғ кураши хосиласи бўлган осоишта ҳаёт, обод турмуш, юксак маънавият ва тараққиётдан баҳрамандмиз. Бу кунларнинг янада бўлишига, бу буюк ишларнинг муносабати давом этишига хисса кўшиши барчамиз учун ҳам қарз, ҳам фарзидир.

Ҳа, мустақиллик силсиласида Алишер Навоий ижоди маънавият, дид ва эътиқод фалсафаси сифатида қадр ва эъзоз топмоқда: Алишер Навоийнинг 20 жилдлик мукаммал, 10 жилдлик тўла асарлар тўплами нашр этилди, улар таълимнинг барча бўғинида ўрганилмоқда. Юртимиз вилоятларидан бирига, мамлакатимизнинг асосий кутубхонасига, театрлар, олий тавлим муассасаси, катор маҳаллалар, кўчалару хиёбонларга улуғ бобомизнинг номи берилган. Адабиёта, ижодкор маънавий меросига бундай юксак ҳурмат-эътиборни дунёнинг бошқа мамлакатлари учратиш кийин.

Айни вактда кўплаб ҳориж мамлакатларидан шоир асарлари турли тилларда нашр этилмоқда, бадиий ва иммий меросини ўрганишга бағишиланган ҳалқаро конференциялар ўтказилмоқда. Токио, Москва, Боку каби шаҳарларда Навоий бобомизнинг муazzam ҳайкаллари қад ростлаб турибди. Меркурий планетасидаги кратерлардан бири ҳам буюк мутафаккир номи билан атади. Бу-ларнинг барчаси улуғ

шоир асарлари нафақат ўзбек халқининг, балки бутун инсониятнинг маънавий мероси эканидан далолатdir.

...Миллий боғ ва у ердаги Алишер Навоий ҳайкали ҳамиша зиёратчилар билан гавжум.

— Ҳар сафар Тошкентга келсан, Навоий бобони зиёрат қилмай кетмайман, бугун ҳам, мана, неварам Иродахонга шоир бобосини бир кўрсатай, деб олиб келдим, — дейди Сурхондарё вилояти Шеробод туманидаги «Зарабоғ» қишлоқ врачлик пунктни ҳамисирава Гуландом Саидова. — Шу бокқа келсан, қандайдир бир руҳи қувват оламан, кўнглим таскин топади. Ҳар гал шундай анвойи гуллару кўрким дарахтларни парвариши қилиб, саранжом-сарыштилники сақлаётганларга раҳмат айтаман.

Тонги зиёратдан ортга қайтарканмиз, борлиғимизда бир руҳий тозариши хис қилгандай бўламиш. Беихтиёр ўша тарихий кун — 1991 йил 28 сентябрьда Биринчи Президентимиз Ислом Каримов айтган буюк даъват онг-қалбимизда жаранг соғандай бўлади: «...бутун халқимизни доим бирдамлика, бир-билига ҳамнафас ва ҳамдard бўлишига қафирган улуғ бобокалонимиз сиймоси олдиди, келинглар, бир-билингизга сўз берайлик: озодлик ва Истиқолой ўйлида, бу эъзгу ниятларни ҳәйтимизга амалий татбиқ этишида бир жон, бир тан бўлайлик! Ҳеч қачон танлашган йўлини издан қайтмайлик! Агар халқимиз жиспашса, хоших-иродамиз бир бўлса, бизларни хеч кандай куч енголмайди!».

**Умид ЁКУБОВ,
ЎзА шархловчиси
А.АБДУЛЛАЕВ (ЎзА)
олган сурат.**

1-oktabr — O'qituvchi va murabbiylar kuni

Жонкуяр педагог Дилдора Комилова Жиззах шаҳридаги 12-умумтаълим мактабида кимё фанидан сабоқ беради.

Ёш муаллима ўкув жараёнида илгор педагогик технологиялар, дарсга оид янгиликлардан самарали фойдаланади. Фани чукур ўзлаштираётган ўкувчилари фан олимпиадаси ва билимлар беллашувларида муваффақиятли иштирок этиб келмоқда. 2015-2016 ўкув йилида шогирди Лайло Нурматова фан олимпиадасининг вилоят босқичида 1-ўринни эгаллади.

Муаллима 2011 йили “Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси” кўрик-танловининг республика босқичида иккинчи ўринга сазовор бўлган.

Суратда: Жиззах шаҳридаги 12-умумтаълим мактабининг кимё фани ўқитувчиси Дилдора Комилова ўкувчилари билан.

ЎзА фотомухбири
Шерзод НАЗАРОВ олган сурат.

МТМда элементар математик тушунчаларни шакллантириши машгулотларида болаларга сон ва саноқ, киттаплик, геометрик шакллар, теварак-атрофда мўлжал олиш ва вақти чамалаши ўргатилиди. "Болажон" таянч дастурида теварак-атрофда мўлжал олишга ўргатилиши бўлими билан тиништириши кичик ёшдан бошланниши белгиланган. Аслида илк ёшдаёт, яъни уч ёшгача бўлган болаларда атроф-муҳитида мўлжал олиш (үйхона, хонасида, буюмлар орасида) бўйича тажриба тўпланиди. Кичик ёшдаги болалар киттапларга бемалол кўзи, оғзи, бўрни, бошини кўрсата олади, ўнг ва чап қўлларини фарқлайди. Кичик гурухларда мўлжал олиш борасидаги дастлабки вазифа кичконтойларни "ўзига нисбатан ўнг, чап, юқори томон" ларни ажратиши, "ўзига" ва "ўзидан" мўлжал олишга ўргатишдан иборат.

Кичконтойларга бу тушунчаларни ўргатишнинг ўзига хос хусусиятлари мавжуд. Йўналишларни фарқлаш (олд-орқа, юқори-паст, ўнг-чап) болаларга гавдасининг томонларини кўрсатиши орқали тушунирилади. Бу визифа кундалик турмушда (ювениш, кийиниш жараённида), математика машгулотларида, "Кўғирчоқни ухлатамиз", "Кўғирчоқни оқватлантитамиз", "Кўғирчоқни саёхатга олиб чиқамиз" каби дидактик

нисбатан жойлашганлигини тасаввур килишлари керак. Бу мазмун элементар математик тасаввурларни шакллантиришига багишиланган машгулотларда дидактик воситалар, ўйинлар ва машшлар ёрдамида рўёбга чиқарилади.

Болаларни атрофдаги буюмларни ўзига нисбатан жойлашганлигини элементар тасаввур килишга ва уни сўз билан ифодалашга (олдинда-орқада, тепада-пастда, ўнгда-чапда, узоқда-якин-

Metodik tavsiya

раёни, ўзлигини англаш, ижтимоий социумда ўзини кўрсата олиш малакалари шаклланганни учун яқинлари ва бариндошларининг кечинмаларига бефарқ эмас, уларга меҳр-шафқат кўрсата олади.

• Тарбияланувчи расмга қараб қараб ҳикоя қилиб бераяти. Индикатор: нутк ўқиш ва саводга тайёрларлик малакалари шаклланапти.

Катта гурухда болалар қоғозда мўлжал олишга ўргатилиди. Тарбиячи болаларга буюмни кўрсатилиган ўйналишда коғоз варагининг тепа, паст, чап, ўнга кимсига жойлаштириши ўргатади. Масалан, болаларга расм машгулотида ўз уйини тасвирилаш топшириби берилаган. Математика машгулотида тасвириланган уйнинг қаерида нима жойлашганини гапириб бериш таклиф қилинади. Бола топширикни бажаргандан сўнг ҳар бир буюмнинг варакдаги ҳолати-

Orfografik tahlil

imloviy malakani shakllantirishga ko'maklashadi

O'quvchilarning imloviy savodxonligini shakllantirish boshlang'ich ta'limning asosiy vazifalaridan biri. Chunki o'quvchi imlo qoidasini tushunib, uni amalga tatiq etgungan qadar muayyan ma'noda mantiqiy fikrlab, o'ylanib, to'g'ri xulosa chiqargan holda xatosiz yoza oladi.

Imloviy malakani shakllantirishda qo'llaniladigan mashqlarning birinchisi orfografik tahlil hisoblanadi. Jarangli va jarangsiz undoshlar, harf birikmlari, so'z ichida yonma-yon keladigan undoshlar, talafuzdu tushib qoladigan undoshlar, bosh harflarni qo'llash haqidagi tushunchalar ustida ishlashda orfografik tahlilining ayrim turlarini o'tkazish samarali natija beradi. Orfografik tahlilning

Ilg'or tajriba

fonetik-grafik tahlil, morfologik-orfografik tahlil, shuningdek, leksik-orfografik tahlil turlari bo'lib, ularni o'tkazishda turli variantlardan foydalanish mumkin.

Fonetik-grafik tahlilda so'z ichidagi tovush bilan harf qiyoslanadi. O'quvchilar o'qituvchi namunasini asosida so'zlarni quyidagicha tahlil qiladilar:

Lochin – 6 ta harf, 5 ta tovush;
Ishchi – 6 ta harf, 4 ta tovush;
Mushuk – 6 ta harf, 5 ta tovush;
Jangchi – 7 ta harf, 5 ta tovush.

Bu tahlilni o'tkazishda so'zlar lug'at

diktanti tarzida o'qituvchi tomonidan

aytib berilishi, yozma tarqatilishi yoki

doskada ikki variantda yozib qo'yilishi

mumkin.

"Aytilyishida tushib qoladigan

undoshlar" mavzusi bo'yicha esa

quyidagicha mashg'ulot o'tkazish

masqadga muvofiq:

O'qituvchi lug'at diktanti o'tkazadi.

Diktant so'zlaridagi t va d tovushlarini tushirib qoldiradi, o'quvchilar kerakli harfni qo'yib, o'sha harfni doira ichiga olib ketadilar:

Xursan... darax... payvan...

Balan... farzan... poxtax...

"So'z ichida ketma-ket kelgan bir xil undoshlar" mavzusi bo'yicha o'tkaziladigan tahlilda o'quvchilarga turli variantlarda so'zlar tarqatilish yoki lug'at

diktanti aytilib turib yozdiriladi, yozdirish davomida o'quvchilar ketma-ket kelgan

undoshlar orasida "-" (chiziqcha)

belgisini qo'yib yozadilar.

Kat-ta, lat-ta, mal-la, g'al-la, ar-ra, mar-ra va hokazo.

Imloga o'rgatishda morfologik va

leksik-orfografik tahlillar ham yaxshi

natija beradi.

O'qituvchi shuni unutmasisligi lozimki, o'quvchilardan mustahkam imloviy malaka shakllanmasa, u asta-sekinlik bilan tushunchalarga befarq bo'la boshlaydi va mantiqiy fikrashdan uzoqlashib boradi. Natijada uning xulqida va dunyoqarashida salbiy belgilari ko'payaveradi. Har bir imloviy xato ortida esa insondagi muayyan kamchilik yotadi.

X va **h** tovushlarini farqlamaslik inson xotirasidagi muayyan kamchilikni aks ettiradi, yozuvda ayrim harflarni tashlab ketish shoshqaloqlik va biror ishni bajarishda o'yamaslik kabi nuqsonlarni keltirib chiqaradi.

Q.YUNUSOV,

Andijon viloyati XTKQTMOI

o'qituvchisi

Теварак-атрофда мўлжал олишга ўргатиш

МТМда тизимли амалга оширилиши зарур

ўйниларда амалга оширилади.

Мисол учун, болаларни ўнг-чапни, тепа-пастни фарқлашга, орқада-олдинда сўзларини тўғри кўлашга ўргатадиган машгулотни кўйидагича ташкиллаштириш мумкин. Бола танасининг олди ва орка томони тасвириланган рангли иллюстрация ёки кўғирчоқ ёрдамида тарбиячи бола номидан гапидари:

— Ассалому алайкум, болалар. Мен — дўстингиз Жаҳонгирман. Мен гавда кисмларини ва ўзимга нисбатан томонларни, яъни: олди томон, орка томон, чап, ўнг, тепа, паст кабиларнинг қаерда жойлашганини биламан. Бошим тепада. Бошимнинг олди томонида сочларим бор. Кўкрагим, корним, киндигим, оёқ тиззалирим танамнинг олди тарафида жойлашган. Мана бу менинг ўнг кўлум, буниси эса чап кўлум. Бу менинг ўнг оёғим, буниси эса чап оёғим. Ойнага орқам билан туриб унда, бошимни орка тарафида сочларини кўраяпман, пастрофида кўл тирслакларини, белимни, оёқ тўпикларини кўраяпман. Тана аъзоларимнинг номларини ҳам биламан. Сиз-чи, сиз ўнг ўз гавданнига нисбатан томонларни ва уларнинг номланишини биласизми? Унда айтиб беринг-чи?..

Машгулут жараёнида тарбиячи кичконтойларга кўғирчоқнинг босини, юзини, сўнгра ўзининг юзи, боши ва бошқа аъзолари қаердалигини кўрсатишини сўрайди, шу билан бирга ўз гавдасининг аниқ кисмларига мос равишда фазовий йўналишни олишни ўргатади.

Дастурда ўрта гурухларда болаларни теварак-атрофда мўлжал олиш бўйимига мос равишда болаларга ўзига нисбатан йўналишни аниқлашни ва ҳаракат қилишни (одига-орқада, тепага-пастга, ўнга-чапга), буюмларнинг ўзига нисбатан ҳолатини сўзлар билан ифодалашга ўргатиш вазифалари кирилтилган. Ўрта гурухда болалар кўпроқ теварак-атрофда мўлжал олишлари ва буюмларнинг ўзига

да) ўргатишида "Менинг оиласм" машгулоти самаралиди.

Машгулутда ёзи бир бола оила расмiga қараб ҳикоя қилади:

— Бу менинг оиласм. Суратда бувам, бувим, дадам, онам, мен, синглим ва укам. Бувам ва бувим ўнг томонда, дадам ва онам чап томонда, суратнинг олди томонида мен, синглим ва укам турибиз. Синглим Ситора доимо югуриб юради, сал инжирок, укам Жамол эса жуда ширин бола. У менга жуда мөрибон. Синглим жигимга кўп тегса ҳам, жаҳлим чиқмайди. Ахир улар ҳали кичкина-ку. Умуман олганда, биз жуда ахил яшаймиз.

МТМда болалар тўрт йўналиши — жисмоний ривожланиш, ўз-ўзига хизмат ва гигиена, ижтимоий-хиссий ривожланиш, нутк ўзиш ва саводга тайёрларлик, атроф олам тўғрисидаги билимларга эга бўлиш йўналишида мактаб таълимига тайёрларни. Тарбиячи машгулутда шу тўрт йўналишини камраб олса, тарбияланувчилар тўлақонли ривожланиди. Барча машгулутлар таҳлилида 3—5 ёшгача болаларнинг ривожланишнинг кўрсатичлари берилган индикаторларга мослигини ўрганиб чиқиш муҳим. Келинг, юқоридаги машгулутни таҳлил қилимиз:

* * * Бола фикри: Бувам ва бувим ўнг томонда, дадам ва онам чап томонда, суратнинг олди томонида мен, синглим ва укам турибиз. Индикатор: билиш жараёни — бола ёзи бу буюмнинг ўзига нисбатан жойлашувини сўз билан ифодалай олади, "яқин-узоq", "орка-олд", "тепа-паст", "ўнг-чап" сўзларини тушунади.

* * * Бола фикри: Синглим Ситора доимо югуриб юради, сал инжирок, укам Жамол эса жуда ширин бола. У менга жуда мөрибон. Синглим жигимга кўп тегса ҳам, жаҳлим чиқмайди. Ахир улар ҳали кичкина-ку. Умуман олганда, биз жуда ахил яшаймиз. Индикатор: ижтимоий-хиссий ривожланиш жа-

ни белгilaш учун сўзларни тўғри ишlatishiغا ўргatiladi.

Масалан: бу бизнинг уйимиз. Уйимиз катта, чап томонда катта межмонхонамиз жойлашган, ўнг томонда эса ювениш хонаси бор. Межмонхонанини олди томонида ўзга киравериши хонаси хисобланади, орқасида эса ошона жойлашган. Фақат у бу расмда кўринмаяти. Ўйнинг чап томонидаги хонада бувам ва бувам да олиб ўтиришади, ўнг томонида эса ёткоҳона бор. Томда эса мўри бор. Мен ўз уйимни ва оиласми жуда яхши кўраман. Сен-чи?

Кўриб чиқканимиздек, болалар буюмлар орасидаги фазовий мусносабатларни фарқлашни кичик ва ўрта гурухда ўрганишиади. Катта гурухда бу билимлар кенгайтирилади ва тизимлаштирилади. Фазовий тушунчаларни ривожлантиришда кўйидаги ўйнилар тасвия этилади: "Ким тўғри?", "Нима ўзгарили?", "Нима қаерда жойлашган?", "Худди шундай нақш чизинг?", "Бир қатор бўлиб сафда туринг?", "Қаерга бориб, нима топсан?", "Ким топкир ва удабурон?", "Ким зийрак?", "Олдинга-орқага", "Ким қаерга кетди?". "Жуфтини то-

пинги".

Шу ўйнилар ёрдамида машгулутлар ташкил этилса, мактабгача ёшдаги болалар таълими ва ривожланишистандартларини амалга оширган бўлими. Натижада болаларда теварак-атрофда мўлжал олиш, нарсаларни ўнг кўл билан чапдан ўнга қараб териш кўнинмаси шаклланади. У ёзи бу предметни ўзига нисбатан жойлашувини сўз билан ифодалай олади. Бундай малакага эга бўлган болалар мактабда ўқишига қўйналмайди ва математика, геометрия фанларини ўзлаштириши осон кечади.

Дилбар КАРИМОВА,
Тошкент педагогика коллежи
Ўқитувчиси,
Ўзбекистон
Республикасида хизмат кўрсатган ёшлар мураббийси

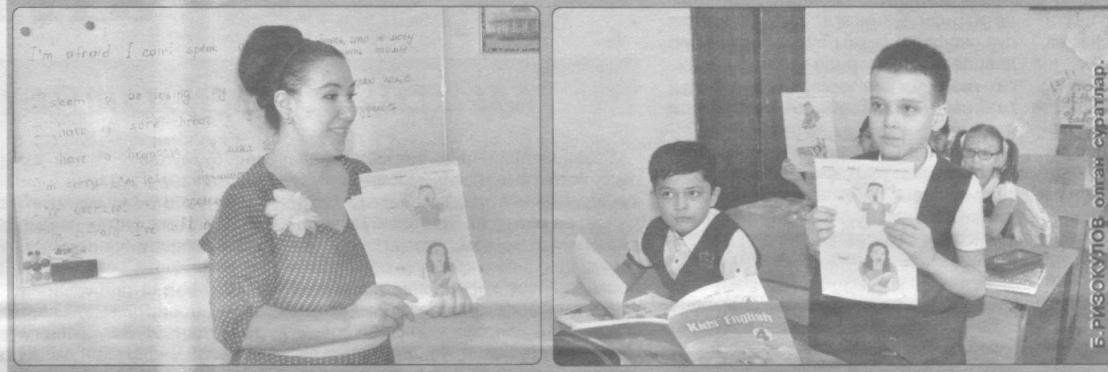
ГАНДОР

1-oktabr – O'qituvchi va murabbiylar kuni

Муаллима машгулотга шоаркан, хаёлан бугунги мавзуни мультимедиа материалларидан фойдаланган ҳолда тушунтириши, дарсдан сўнг тортичкоқ ўкувчи Жамишд билан қўшимча шуғулланиши ҳақида ўлади. Аммо уни синфа нима кутаётганидан бехабар эди. Инглиз тили хонасига қадам қўйиб юнга ранг-баранг дегатлар, кўргазмали воситалар билан байрамона безатилганидан лол қолди. Ўкувчилар жўр бўлиб, "If you happy" ("Бахтли бўлай дессангиз...") қўшигини кўйлар эди. "Кичкина устоз" вазифасидаги билимдон ўғил-қизлар ўқитувчи ва мураббиylар куни муносабати билан байрамона ҳисобот дарсни режалаштирганини айтиб, устозини машгулотни тинглаш учун стулага тақлиф этишиди. Чет тилини ўрганишига қизиқши катта бўлган бегубор болажонларнинг шу вақтгача нималарни ўрганинни намоён этувчи ҳисобот дарси айём арафасида Сайёра Тожиевага кутимаган тухфа бўлди.

«Кичкина ўқитувчи»нинг дарси

Устозини хушнуд этди

Бу зуқко ўғил-қизлар Юну-сабод туманинаги 17-мактабнинг 4-синф ўкувчилари. Улар машгулотта байрамона шеър-қўшиқ ва методик ўйинлар асосида бир неча кун тайёргарлик кўришган. Машгулот инглиз тили ўқитувчиси Сайёра Тожиеванинг тажрибалари ва сўзлашув усусларига тақлидан бошланди. Яни, ашула-ни кўйлашада кўн ва бармоклар, бош оҳангга мос ҳара-катланади. Аслида диккатни жамлаш ва чет тили мухитини яратиш учун 5—10 дакика зарурлиги, мушаклар ҳара-катга келадиган кўшиқдан

кейин фикр жамланиб, мия фаол ишлашини ўкувчилар устозидан кўп эшитишган. Ана шунду дарс даромадиа болаларнинг кон айланishi тизими яхшиланиб, янги маълумотларни тез илгад олишади.

"Кичкина устоз" вазифасини ўтаётган қизалоқ Фозила Эркинова аввали дарсда ўтилган "Time and o'clock" — "Вақт ва соат" мавзусини тақрорлашда болаларни уч гурухга ахратган ҳолда "Mr. Bear" ("Жаноб айик") ўйинидан фойдаланганни жуда кизиқарли кечди. Фозила Жамишдан ўрмонда ухлаб

ётган айик ролини ижро этишини сўради. Жонивор-нинг эса қорни оч, уни ўфтоби юборган болани тутиб олиши мумкин.

Шартга кўра, гурухдаги болалар навбатма-навбат айиқдан "What time is it, Mr. Bear?" деб соат неча бўлганини сўраб безоват килишиади. Айик икки, тўрт, етти каби вактни билдирувчи сонларни айтади. Болалар шунга қараб иккита, тўртта ёки еттига қадам ташлашади. Улар доска олдига яқинлашгач, тескари ўгирилиб турган айик "So, easy for me" ("Мен-

таб остоноасида атиргул кўтарган болани, Одина устозга ҳурматни англатувчи эртак қаҳрамонларини, Азиз ёддан шеър айтиётган ҳолатини, Шаҳзод гулдастали табрикномани акс этириди. Кейин эса Фозила машгулотда фаол иштирок этган ўкувчиларга "юлдузча" тақдим этди. Дарснинг кизғин палласида ўғил-қизлар "Our dear teacher" ("Менинг қадр-дон устозим") қўшигини кўйлаб, рақс ижро этишгани муаллими мамнун этди:

We congratulate you, our dear teacher,

— дейди ўқитувчи биз билан сұхбат чогида. — Шунинг учун дарсда мавзуга оид ўйин, ашула, рақс ва кулиги томошалардан фойдаланаман. Зеро, "табассумтерапия" бола руҳиятига ижобий таъсир этади. Хушкайфият ва табассум юз мушакларидаги чарчонки таржатади, шу пайдада ёқимли нарса ҳақида ўйлаган кишининг нафакат юз, балки бўйин ва елка мушаклари хам бўшашиб, тана ҳордик чиқаради. Бу эса ўкувчиларда интеллектуал қобилият ошишига ёрдам беради. Қолаверса, ширинсұхан ва меҳрибон ўқитувчи кичик мактаб ёшидаги болажонлар кўнглига осон йўл топиб, билимини мустаҳкамлашига кўмак беради.

Ўкувчиларнинг муаллима-сига ҳурмати ва билим олишига бўлган чекисиз иштиёқини ифодаловчи бир соатлик дарсни кузатиб, машхур адиллардан бирининг битикиларда айтилган жумла ёдга тушади: "Мактабимиз бикинида катта ариқ оқарди, ариқда ҷархпалак бор эди. Катта танахфусда ҷархпалакни томоша қилишини яхши кўрардим... Ҷархпалак нолали гийкиллаб айланади. Кафтида сув кўтариб юкорига олиб чиқади... Орадан кўнгиллар ўтиб, шу ҷархпалак тушларимга кирадиган бўлди... Сўнг... бир ҳақиқатнан англадим. Мен ҷархпалакни эмас, устозларимни кўмсар эканман. Сув-сув эмас, мен эканман! Ҷархпалак-ҷархпалак эмас, ўқитувчиларим экан! Мени — бир томчи сувни катта ҳаёт йўлига олиб чиқиб кўйган устозларим — ҷархпалак заҳматини оқлай олдимми кан?..."

Ха, ўкувчилар ўз устозларига меҳрини шу тарзда ифода этиб, зуқко ва билағон бўлиб улғаяётганини намоён этганинг ўзи муаллим учун катта баҳтдир.

**Шоира БОЙМУРОДОВА,
«Ma'rifat» мұхабири**

Бир мактабдан уч фолиб

Ёш авлоднинг билим даражасини аниқлаш ва таълим муассасаларининг рейтинг кўрсаткичларини баҳолашда билимлар беллашуви ва фан олимпиадасининг ўрни катта. Жиззах шаҳридаги 10-мактабда ҳам мазкур штеплекчук беллашувларда мұваффақият қозонган билимдон ўқувчилар талайгина.

Бу йил 9-синфда ўқиётган Мадина Саҳобова шундай намунали ўкувчилардан. У Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг барча маддаларини ёддан билади. Бу йил иқтидорли киз «Хуқуқ билимларни кўрик-тандловида мұваффакият қатнашди.

Имкониятларини чамалаб олган Мадина хуқуқий билимларини янада ривожланириш максадида билимлар беллашувидаги ҳам иштирок этишига карор қильди. Танловнинг шаҳар ва вилоят босқичларидаги мұваффакият қозонган Мадина республика босқичида ҳам фаол қатнашиб, 1-ўйинни эгаллади.

— Якуний босқич мен учун мұхим синов бўлди, — дейди иқтидорли киз. — Топширикларни бажариш

жараёнида шунга амин бўлдимки, барча мавзуларни шунчаки эмас, сидқидилдан ўзлаштириш ҳар қандай тўсикни енгиг ўтишда аскотаркан. Беллашувдан сўнг «Интеллектуал ривожланириш оромгомоҳи»да таникли фан арబлари, олимлар, таҳрибали мутахассисларнинг сабоқлари дунёқарашими янада бойитди. Келгусида фан олимпиадасида иштирок этиб, хуқуқий билимларимни янада мустаҳкамлашмочиман.

Соҳида Эргашева — Мадина-нинг мактабдоши. У она тили ва адабёт фанига қизиқади. Мактабдаги турли тадбирлар унинг иштирокисиз ўтмайди. Она тили грамматик қоидаларини яхши ўзлаштирган Соҳида ҳам билимлар

беллашувининг ҳудудий босқичларидаги яхши натижага эришиб, республикада 3-ўйинни эгаллади. Бир мактабдан нуфузли беллашувда 2 нафар ўкувчининг зафар кучиши тасодиф эмас. Таълим масканида ўкувчиларнинг замон талаби даржасидаги билим олиши учун имкониятлар етарли. Барча машгулотлар ахборот-коммуникация технологиялари ва лаборатория жиҳозлари асосида ўтказилиди.

Таълим масканида ўкувчиларнинг фанларни чуқур ўзлаштириши билан бирга, ўзи қизиқсан касб-хунар сирларини пухта ўрганишига ҳам жиддий ўтибкор қартилган. Ўкувчиларнинг кўнглилари «Баркамол авлод» болалар марказида билим ва қасб малакаларини мустаҳкамлашади. Жумладан, 9-синф ўкувчisi Отабек Мўмінов кўп йиллардан бўйн техник ижодкорлик йўналишида маҳоратини ошириб келаяти. У Халқ таълими вазир-

лиги, «Баркамол авлод» республика болалар техник ижодиёт маркази томонидан ўтказилган «Йилинг энг ўш ихтироиси» кўрик-тандлови-нинг республика босқичида голибларни қўлга киритди. Танловда кўш энергияси ёрдамида ишлайдиган электр экскаватор модели билан иштирок этган ёш ихтироичининг митти қашфиёти экологик музозанатни мустаҳкамлашади. Кара-тилганлиги билан кўпчиликнинг ўтироғига сазовор бўлди.

Бир мактабдан кўплаб истеъододли ўкувчиларнинг етишиб чиқиши бежиз эмас. 1215 ўкуви таҳсил олаётган зиё масканида 72 нафар устоз-педагоглар меҳнат қилаётir. Жамоа таълим масканида яратилган шарт-шароитдан унумли фойдаланиб, ўзларига кўрсатиладиган ўтибкор амалий иш билан жавоб берисини олдига мақсад қилиб кўйган. Юкоридаги каби ютуқлар ана шу сайд-харакатларнинг натижасидир.

Абдусаттор СОДИКОВ

«Йилнинг энг яхши дарслиги ва ўкув адабиёти муаллифи – 2016» республика танлови ғолиблари РЎЙХАТИ

1-ўринлар Дарсликлар

- Ш.Қобилов. "Иктисодиёт назарияси", Тошкент – 2013. "ИИВ Акад. босмахонаси" (ИИВ Акад.).
- А.Муратходжаева, И.Дауши, Г.Пирназарова, У.Хакимова, Д.Икрамова. "Факультет педиатрияси", Тошкент – 2015. "Турон-икбол" (ТПТИ).
- О.Эшонов. "Анестезиология ва реаниматология (3-нашри)", Тошкент – 2014. "Тафаккур" (БухДТИ).
- З.Суломов, Р.Набиуллин, Г.Камилова. "Жисмоний тарбия ва спорт менежменти (1–2-кисм)", Тошкент – 2015. "Фан ва технология"; "Турон-икбол" (ЎзДЖТИ).
- Ш.Исроилов, Р.Халмухамедов, С.Тажибаев. "Боксчиларнинг спорт-педагогик маҳоратини ошириш (электрон дарслик)", Тошкент – 2015. (ЎзДЖТИ).
- А.Акилова, С.Мухамеджанова. "Основы рекламы", Тошкент – 2015. "Иктисодиёт" (МРДИ).
- А.Абдукаримов, А.Фоуров, К.Нишонбоев, Ж.Хамидов, Б.Тошмухамедов, О.Эшонков. "Биология", Тошкент – 2015. "Шарк" (ТПТИ кошидаги акад. лиц.).
- А.Вахабов, Д.Таджидибаева, Ш.Хажибакиев. "Жаҳон иктисодиёти ва халқаро иктисодий муносабатлар", Тошкент – 2015. "Бактира пресс" (ЎзМУ).
- Ф.Шукуров, Д.Исламова. "Курилиш физикаси", Самарқанд – 2015. "СамдЧТИ нашр матбаси маркази" (СамдАКИ).

Ўкув қўлланмалар

- Г.Бакиева, Ф.Раширова, Р.Ходжаева, З.Косимова, Д.Каримова, М.Турсунов, Б.Шамсематова, Б.Саматова, М.Шоҳакимова. "Scale up (1–2–3-кисмлар)", Тошкент – 2015. "F.Гулом" (ЎзДЖТИ).
- Д.Джараева, З.Салоҳиддинова. "Основы филологического анализа художественного текста", Тошкент – 2015. "Тафаккур бўстони" (БухДУ).
- Б.Мухамаджонов, А.Азимов, Р.Даминова, М.Эшпўлатова. "Техник механизма", Тошкент – 2015. "Илм зиё" (ТДПУ).
- А.Рахимов. "Деворбор ашёларни ишлаб чиқариш технологияси", Урганч – 2013. "Кувончбек-Машхура МЧЖ" (УрДУ).
- П.Алимходжаева, Н.Тўйчибаева, А.Абдувалиев, М.Гилдиева. "Тиббий генетиканинг текшириш усуллари (ўзбек ва рус тилларида)", Тошкент – 2015. "Илм зиё" (ТТА).
- К.Косимов, З.Норбоев, Х.Косимов, А.Далиев, К.Норбоев. "Оториноларингология; Оториноларингологидан амалий кўнинмалар", Андикон – 2015. "Step by step print МЧЖ" (АндДТИ).
- Б.Рахимов, С.Касимова, Ш.Шоджаллов. "Реконструкция зданий и сооружений", Тошкент – 2015. "Фан ва технология" (ТАКИ).
- А.Салоҳиддинов, Р.Икрамов, М.Тимирова. "Управление водными ресурсами", Тошкент – 2015. "ТИМИ босмахонаси" (ТИМИ).
- Д.Каримова. "Кимё тарихи", Тошкент – 2015. "Сано-стандарт" (НавДПИ).
- Ш.Икрамов, Ш.Қобилов, Ш.Мирзаев, Ш.Алиев, А.Норбеков, Д.Юсупов, У.Мухамедов, Р.Эрназаров, М.Рустамов, И.Исмоилов, Б.Сайдов, Б.Сирлиев, Р.Дусанов, Н.Мухаммадиев, Ш.Мамадалиев, Б.Ҳаклиев, Д.Раззоков. "Юксак маънавият ва қонун устуорлиги асосида яшаш, ҳалоллик фазилатлари ва муомала маданиятини камол тоғтириш (3-нашр)", Тошкент – 2015. "ИИВ Акад. босмахонаси" (ИИВ Акад.).
- Н.Тайлаков, С.Низомхонов. "Информатика. 5–9-сinf (электрон ўкув-услубий мажмӯа)", Тошкент – 2015. (РТМ).

2-ўринлар Дарсликлар

- Р.Ширинова, Ф.Мухамадаминова. "Француз тили", Тошкент – 2015. "Сано-стандарт" (ЎзМУ).
- Т.Бабаев. "Юкори молекуляр бириклилар", Тошкент – 2015. "Фан ва технология" (ЎзМУ).
- Ш.Усмонкулов. "Компьютер тармоклари (электрон дарслик)", Тошкент – 2015. (ТДПУ).
- М.Фаниева, Н.Латипова, И.Негматов, И.Жўраев, М.Шеров, У.Абдурахмонов, З.Эргашев. "Ижтимоий иш этикаси", Тошкент – 2015. "Фан ва технология" (СамДУ).
- Б.Умаров, Т.Ниязхонов. "Кимё тарихи", Тошкент – 2015. "Наврўз" (БухДУ).
- Б.Маматов, Д.Хужамкулов, О.Нурбеков. "Инвестицияларни ташкил этиша ва молиялаштириш", Тошкент – 2014. "Иктисод-мolia" (ТМИ).
- Н.Махмудова. "Вяжущие вещества", Тошкент – 2015. "ТАКИ босмахонаси" (ТАКИ).
- М.Тўйчибоев. "Биохимия ва спорт биохимияси", Тошкент – 2015. "Тафаккур бўстони" (ЎзДЖТИ).
- И.Тухлиев, Р.Хайтитбоев, Б.Сафаров, Г.Турсунова. "Туризм асослари", Тошкент – 2014. "Фан ва технология" (СамИСИ).
- Н.Утегенов. "Факультет болалар хирургияси (қорақалпок тилида)", Тошкент – 2015. "Иктисод-мolia" (ТПТИ Нуқ. фил.).

Ўкув қўлланмалар

- Б.Валиев, М.Маматов, Л.Турсунов, Х.Алимов, А.Расулов, М.Сапаров, Ю.Досжанова. "Дин психологияси", Тошкент – 2014. "Моварооннаҳ" (ТИУ).
- Н.Ханходжаева, Г.Турсунбаева. "Экология и охрана природы", Тошкент – 2015. "Brok Class servis" (ТДПУ).
- С.Амиров, М.Ёкубов, Н.Жабборов, Х.Саттаров, Н.Балгаев. "Электротехниканинг назарий асосларидан масалалар тўплами", Тошкент – 2015. "Адабиёт учқунлари" (ТТИМИ).
- Н.Дуняшин, З.Эрматов. "Пайвандлашнинг асосий услублари", Тошкент – 2015. "Лессон Пресс" (ТДТУ).
- А.Ульмасов, А.Маманазаров. "Экономика (краткий курс)", Тошкент – 2015. "Фан ва технология" (МДУ Нуқ. фил.).
- Ж.Толипова, А.Фоуров, М.Умаралиева. "Биология", Тошкент – 2014. "ТДПУ босмахонаси" (ТДПУ).
- Ш.Назиров, Ф.Нуралиев, Б.Тўраев. "Компьютер графикиси ва дизайн", Тошкент – 2015. "Фан ва технология" (ТАТУ).
- Д.Абдуллаева, Р.Яркулов, Н.Атабаева. "Оила психологияси", Тошкент – 2015. "Тафаккур бўстони" (ТДПУ).
- Ф.Абдурахимова. "Оркестр синфи", Тошкент – 2015. "Мусиқа" (ЎзДК).
- Ш.Бугаев. "Инглизча-ўзбекча; ўзбекча-инглизча лугат (80 000 сўз ва ибора)", Тошкент – 2015. "Ўқитувчи" (РТМ).
- К.Давронов, Б.Аликулов. "Нанобиотехнология асослари", Тошкент – 2015. "Фан ва технология" (СамДУ).

Ўкув қўлланмалар

- М.Миралимов. "Архитектура", Тошкент – 2012. "ТАКИ босмахонаси" (ТАКИ).
- М.Арипов, Н.Отаханов. "Дастурлари асослари", Тошкент – 2015. "Тафаккур бўстони" (ЎзМУ).
- И.Кузиев, Ш.Файзиев, А.Авлоқулов, И.Шеримбетов. "Ички аудит", Тошкент – 2015. "Иктисод-мolia" (ТМИ).
- Т.Усманходжаев, Ш.Исроилов, А.Пулаторов, Ш.Пулаторов. "Миллий ва характериёт ўйинлар", Тошкент – 2015. "Иктисод-мolia" (ЎзДЖТИ).
- И.Жуманов. "Бадиий сўз маҳо-

3-ўринлар Дарсликлар

- Я.Карриева, Э.Камалова. "Иностранные инвестиции (2ое издание)", Тошкент – 2015. "ТДИУ босмахонаси" (ТДИУ).
- М.Киямова, З.Киямова. "Die Phonetik der Deutschen sprache", Тошкент – 2015. "Тафаккур бўстони" (Қарду).
- Х.Бабаханова, И.Набиева. "Қоғознинг асосий турлари ва хоссалари", Тошкент – 2014. "Ўзбекистон" (ТТЕСИ).
- Х.Жалилов, В.Хайдаров, М.Қодиров, А.Темиров. "Тайёр дори воситаларининг сифатини баҳолаш, қадоқлаш ва ўраш", Тошкент – 2014. "Чўлпон" (ТФарми).
- А.Абдулаев, Н.Умаров, М.Хошибоев. "Статистика", Тошкент – 2015. "Иктисод-мolia" (АндДИИ).
- Қ.Хакимов. "Топонимика", Тошкент – 2015. "Мумтоз сўз" (ЖизДПИ).
- Ф.Фозилов. "Нефт маҳсулотларини техник тадқиқ килиш", Тошкент – 2015. "Фан ва технология" (БухМТИ).
- Р.Ражабов. "Жаҳон тарихи (қадимги Шарк, Юнонистон, Рим)", Тошкент – 2014. "Янги асрлари" (НавДПИ).
- Б.Болтаев, А.Азamatов, А.Аскаров, М.Содиков, Ф.Азаматова. "Информатика ва хисоблаш техники асослари. 9-синф", Тошкент – 2015. "Чўлпон" (РТМ).
- С.Элмирзаев. "Корпоратив молия", Тошкент – 2015. "Сано-стандарт" (ТМИ).

Ўкув қўлланмалар

- З.Худайберганова, Ҳ.Ҳамидов. "Турк тили назарий грамматики", Тошкент – 2015. "Тафаккур бўстони" (ТДШИ).
- Д.Пўлатова, М.Қодиров, М.Аҳмадова, А.Абдухалимов, Ш.Шозамонов. "Фалсафа тарихи (Шарк фалсафаси)", Тошкент – 2013. "ТДЦИ босмахонаси" (ТДШИ).
- С.Кордес, Б.Усмонов. "Basics of performance", Тошкент – 2015. "Фан ва технология" (ТДТУ).
- М.Хожиев. "Технологик жараёнларни комплекс механизациялаш (пахта тозалаш саноати соҳасида)", Тошкент – 2015. "ТТЕСИ босмахонаси" (ТТЕСИ).
- С.Турбожонов, Т.Турсунов, К.Адилаева. "Атроф-мұхит кимәсі", Тошкент – 2012. "Чўлпон" (ТКИ).
- Д.Исломов. "Махсус чолғу (доира усуллари: устоzlар сабоқлари)", Тошкент – 2015. "Фан ва технология" (ЎзДСМИ).
- Ф.Маматов, И.Эргашев, И.Темиров, Б.Тошпўлатов. "Кишлек хўжалик машиналири", Тошкент – 2014. "Ворис" (КарМИИ).
- М.Олимов, К.Исмоилова, П.Каримов, Ш.Исмоилов. "Амалий математик дастурлар пакети", Тошкент – 2015. "Тафаккур бўстони" (НамМПИ).
- О.Азизов. "Сольфеджио", Тошкент – 2014. "Мумтоз сўз" (НамДУ).
- К.Мўминов, С.Азимзабаев, А.Санақулов, Й.Бердибаев, Ю.Кенжаваев. "Деҳқончилик илмий изланиш асослари билан", Тошкент – 2014. "Турон-икбол" (ТДАУ).
- И.Аскаров, Ш.Абдуллаев, О.Абдуллаев. "Кимё", Тошкент – 2015. "Тафаккур" (РТМ).

Дарсликлар

- П.Исматуллаев, П.Матиякубова, Ш.Тураев. "Метрология, стандартлаштириш ва сертификатлаштириш", Тошкент – 2015. "Лессон Пресс" (ТДТУ).
- А.Сайдходжаев. "Шаҳарлар электр таъминоти", Тошкент – 2015. "Фан ва технология" (ТДТУ).
- Б.Абдуллаева, А.Садикова, Н.Мухитдинова, М.Тошуплатова. "Математика", Тошкент – 2014. "ТДПУ босмахонаси", (ТДПУ).
- Ш.Рахимов, М.Илхомов, Ш.Юсупов. "Чолғу ижрочилиги (электрон дарслик)", Тошкент – 2013. (ТДПУ).

Рағбатлантирувчи ўринлар

- А.Рустамов, "Инглиз тили (1-кисм)", Тошкент – 2015. "ИИВ Акад. босмахонаси" (ИИВ Акад.).
- У.Жураев. "Молекуляр физика", Тошкент – 2015. "Ворис" (СамДУ).
- У.Исмоилов. "Деҳқончилик илмий изланиш асослари билан (Корақалпок тилида)", Нукус – 2015. "Билим" (ТДАУ Нуқ. фил.).
- Т.Усманходжаев, Ш.Исроилов, А.Пулаторов, Ш.Пулаторов. "Миллий ва характериёт ўйинлар", Тошкент – 2015. "Иктисод-мolia" (ЎзДЖТИ).
- И.Жуманов. "Бадиий сўз маҳо-
- рати", Тошкент – 2015. "Абу матбуот-консалт" (ЎзДСМИ).
- Ф.Атаев, Н.Ламбрю, А.Жуманов, М.Ламбрю. "Basic Mathematics and Logic", Тошкент – 2015. "F.Гулом" (ХВУ Нуқ. фил.).
- А.Ахлимирзаев, А.Ризаев, М.Ибрагимов, М.Қўйкоров. "Олий математика", Тошкент – 2015. "Турон-икбол", (АндДДУ).
- Э.Эшимов. "Кишлек хўжалиги хайонларининг патологик физиологияси ва патологик анатомияси", Тошкент – 2014. "Илим Зиё" (СамХИ).
- И.Камолов. "Астрономиядан лаборатория ишлари", Тошкент – 2015. "Сано-стандарт" (НавДПИ).

Инсоннинг тасаввури кенг, хаёллари учкүр. У гоҳида сув, гоҳида олов устида юрсам, дейди. Базан улкан девга айлануб қолиб, олис манзилга бир қадам ташлаб етиб олишиниста, баъзида кўринимас одамга айланшини хоҳлайди. Кискаси, мана шундай эртаконе хаёллар башариятни тараққиётга, ўсишга унданамоқда. Ҳозир осмонни гумбур-гумбуларга тўлдириб парвоз қиласётган самолётлар ҳам бир пайтлар куш бўлиб кўкёла учиши орзу қилинмиз ҳосиласи эмасми?

Аммо самолёт яратилиб, илк парвозин амалга оширгуни қадар қанчадан-қанча учар воситалар дунёга келди. Хусусан, Леонардо да Винчи яшаган даврда икки елласига улкан канот болгаб (дельтаплан) учига чоғланган синовчининг улкан коядан йикилиб, майиб бўлиб қолгани одамот билким амални инсоннинг ифодаси аслида.

Самолёт яратилгунга қадар ҳаво шарлари ихтиро килинган. Инсонлар орасиди илк бор франциялик ака-ука Жозеф ва Жак Монгольфье осмонга парвоз этди. Жозеф ёшлигидан физика ва кимё фангига ўзгача меҳр кўйган, тор хонасида аллакандай тажрибалир ўтказишни ёқтиради. Шундай кунларнинг биринда у иссик ҳаво совук ҳавога нисбатан ёнгил бўлишини билиб олади. Буни ҳайрат билан укаси — архитектурага бутун вужуди билан кизикувчи Жакка айтганида у ҳаво шарининг суратини чизади. Сўнгра ака-ука ихтиричилар илк учокни биргаликда ясайди. Шу тарика улкан ҳаво шарини иссик ҳаво билан тўлдириш ҳамда совук ҳаво бағрида, яъни осмонда учиш foяси туғилди. Қўлбola учиш курилмаси битказилгач, дастлаб унда синовчи учувчи сифатида кўй, хўрз ҳамда ўрдак кўкка кўтарилиб, 8 дақика мобайнида учади. Кейинроқ, 1783 йилнинг 21 ноябринда ака-ука ихтиричиларнинг ўзи ҳаво шарига миниб, бутун Париж осмонида сайр этишиди.

1875 йилга келиб бу мослама янада мукаммаллашди. Профессор Жак Шарль ҳаво шарини водород билан тўлдириш фикрини илгари сурди. Чунки водород гази иссик ҳаводан ҳам енгил. Икки французы синовчи учувчилиари Блоншар ва Жефри унда Ла-Манш бўғози устидан учиб ўтишиди. Аммо ўша давр учун улкан илм-фан янгилиги бўлган мазкур техникининг бир қатор камчиликлари ҳам бор эди. Жумладан, уларни бошқариш мураккаблиги учун жуда баландга кўтарилиб кетар, натижада босим ортиши ҳисобига одамларнинг нафас олиши қийинлашади.

1852 йилда франциялик Анри Жиффар узунлиги 44 метрга темен ҳавода сузидиган илк кемани ясади. Ихтиричи уни «дирижабль» деб номлади. Шу даврдан бошлаб ҳаво шарини бошқариш ва назорат қилиш усуллари пайдо бўлди. Ахир «дирижабль» сизи ҳам французыча «бошқарилувчи» маъносини англатади. Дарвоже, инсоният тарихидаги энг бахайт дирижаблни 1898 йилда немис ихтиричи Фердинанд Сеппеллин ясаган.

Бирор ҳаво шарини дирижаблар даври узокка чўзилмади. Бунга 1937 йилдаги энг

берди. Бу кўплаб амалиётчи олим-конструкторларга илҳом ва иштиёб багишлади. Бирор ўша пайтдаги аэропланларда камчиликлар жуда кўп бўлиб, синов муваффакиятисиз якунланади. Масалан, 1892 йилда инглиз конструктори Филиппенинг аэропланни бир неча сониянина ҳавога кўтарилиди. 1898 йилда мухандис Хирам Максимнинг самолёти ҳам ҳавога сал кўтарилиб, ерга кулади. Америкалик профессор Ленгли бензинда ишлайдиган, куввати 50 от кучига тенг моторли самолёт яратди. Бирор бу самолёт катулту ёрдамида чирилаётганда ҳавога кўтарилиди, ағдариди. Французы конструктори Клеман Адер кўршапалак шаклидаги учиш аппарати («Авион»)ни ихтиро қилди,

жада кўтарилиш кучи пайдо бўлиб, самолёт юкорига парвоз қилади. Колаверса, самолёт канотларининг кўндаланг кесими худди кушлар канотига ўхшади.

Бундан ташкари, самолёт оғир бўлгани боис кўтарилиши учун канотлари ва улар ўрнатилган асос мустаҳкам бўлиши зарур. Канотлар шамол қаршилигини кирка оладиган тарзда, шамолга қараган юзаси киррали бўлади. Кейинчалик, самолётсозлик ривожлангач, унинг тезлигига ошириш учун ўзгариб турдиган найзасимон қанот ихтиро қилинди. Яъни, самолёт тезлиги ортган сари қанотлари нишабор шаклга ўтаверади. Дарвоже, самолётнинг учиш қоиди ва қонунларини

нингдек, «Boeing-747-8», «Airbus A340-600», «Boeing 747», «Boeing 777-300ER», «Airbus A330» ҳам йўловчи ташувчи улкан самолётлардир.

Юқ ташиб бобида эса украйинларнинг «Ан-225»ига тегиши «Мрия»га тенг келадигани йўқ. У 250дан 442 тоннагача бўлган юкни «елқасида кўтариб уча олади. Бундан ташкари, у 581 нафар йўловчини ўз манзилига етказиб кўйиши мумкин. Кенглиги 6,5 метр, бўйи 4,5 метр, узунлиги 43 метр. Шунингдек, юқ кўтариш борасида «Ан-124» «Руслан», «Lockheed C-5 Galaxy», «Hughes H-4 Hercules», «Boeing 747-8i» ҳам «полнов»лардан хисобланади.

Мустакил Ўзбекистоннинг тинч ва мусаффо осмонида ҳам бугун жаҳоннинг энг машҳур авиакомпаниялари томонидан ишлаб чиқарилган лайнерлар парвоз қилмоқда.

Халқаро авиакомпаниялар билан ҳамкорлик ҳам юксак даражада олиб борилмоқда. Хусусан, «Ўзбекистон ҳаво йўллари» ва «Boeing» 1996 йилдан бўён ҳамкорлик килиб келади. Шунингдек, «Airbus» билан ҳам 2007 йилда бта «A320» ўртамагистрал самолётларини етказиб бериши бўйича шартнома тузиленган. 2008 йилда навбатдаги шартнома имзоланиб, буорта сони 10тага етди. Бугун ана шу самолётлар йўловчиларни мизга жуда маъкул бўлмоқда.

Энг үрковини хабар эса 2016 йилда 4ta «Boeing-767-300ER» ва 2ta «Boeing-787 Dreamliner» самолётларини харид килиш режалаштирилганидир. 31 августуни тошкент аэропортида Ўзбекистон байроғи ранги акс эттирилган «Орзулар лайнер» кутиб олинди. «Ўзбекистон ҳаво йўллари» учувчилиаридан иборат экипаж Сизтлдан 11 ярим соатга яки вакт давомида парвозини амалга ошириди. «Dreamliner»нинг Тошкентга кўниши Ўзбекистон мустакиллигининг 25 йиллигига муносиб тұхфа бўлди.

«Dreamliner» камроқ шовкин чиқариб, кам ёнилғи сарфлаши билан ахралиди турди. Самолёт денгиз сатҳидан нисбатан пастроқ баландлиқда парвоз қилади ва яна кўплаб бошқа ўзига хосликларга эга. Самолёт корпуслигининг 50 фоизи композит, 20 фоизи эса алюмин материаллардан таркиб топган. Лайнер «GE Aviation» томонидан ишлаб чиқарилган «GEEx-1B» двигателлари билан таъминланган, салонларда йўловчилар симими ортиб, ўринидилар сони 246тага етказилган.

Қиска вақт ичиди шундай оламшумул ютукларга эришиб, тараққиётни ўйлайди. Унинг баландлиги 24 метр, канотларининг хажми карийб 80 метр, узунлиги 73 метр. 555 нафар йўловчига мўлжалланган ушбу самолётнинг чартер типига ўтто 853 йўловчи ҳам сиғади. У 15 минг километр масофагача тўхтovсиз учими мумкин. Шундай бўлишига қарамай, «Airbus A380» энг тежамкор учши ҳам Бернули конунига асосланган, яъни самолёт қаноти шундай ясалган ва ўрнатилганки, ҳаво унинг юқори кисмiga нисбатан тагидан теззор үтиши боис қанотнинг пастки кисмидаги ҳаво босими ортади ва нати-

катта дирижаблардан бирининг парвоз чоғигда портлаб кетиши ва баҳтисиз ҳодиса туфайли 35 киши хаётдан кўз юмгани сабаб бўлди. Бундан ташкари, ўша пайтларга келиб, илк самолётлар парвози шовшуга айланган, ақсина, бахайбат дирижабларнинг ишончсиз, суст ҳаракати одамлар ҳафсаласини пир килиб бўлганди.

Аслида самолёт яратиш

Орзулар қанотидаги парвоз

ғояси ҳам ҳаво шарлари билан тенгма-тeng туғилди. Жумладан, Роберт Гук 1660 йилда ёки учиш аппаратини куришига уриниб кўрганди. Аммо унинг аппаратида учиш хатарлар бўлгани учун ҳеч ким бунга журъат этолмади. Шу тарика унинг самолёт хақидаги орзулари саробга айланди.

Албатта, самолёт бир олим ёки бир илмий гурӯхнинг топидиги эмас. У то бугунги кўринишга келгунинг кадар башариятнинг энг номдор физиклари, мухандислари бош котиришган. Хусусан, самолёт яратилиши хронологиясини қараб чиқсан, ушбу рўйхатда Ломоносовдан тортиб Менделеевла гучириштади мумкин. 1842 йилда инглиз ихтиричиси Хенсон буф машинаси технологияси асосида самолёт яратмоқчи бўлди. Ағуски, у ўта оғир бўлгани учун жойидан қўмирлай олмади. Кейинроқ А.Лодигин учиш аппаратирага электр двигателлари ўрнатиши юғосини илгари сурди. А.Можайский эса бир неча самолёт моделини куриб, бу моделларни синовдан ўтказди. 1881 йилда ўз самолёти учун патент олди. У самолётига куввати 30 (кattasini 20 va kichigani 10) от кучига тенг бўлган иккита буф двигатели ўрнатди. Ака-ука 1905 йилда яна бир самолётни — 50 метр масофани 12 сонияда учеби ўтадиган «Флайер-3»ни синовдан ўтказишиди. 1909 йилда соатига 60 километр тезлигидаги учадиган самолёт ихтиро қилинди.

XVIII асрдада швейцариялик физик олим Даниэл Бернупли газ оқими тезлиги оқим кенглиги билан боғлиқ эканни илмий ва назарий жиҳатдан асослаб берди. Кейинчалик бу конун унинг номи билан аталди. Самолётнинг хажми карийб 80 метр, узунлиги 73 метр. 555 нафар йўловчига мўлжалланган ушбу самолётнинг чартер типига ўтто 853 йўловчи ҳам сиғади. У 15 минг километр масофагача тўхтovсиз учими мумкин. Шундай бўлишига қарамай, «Airbus A380» энг тежамкор учши ҳам Бернули конунига асосланади. Ака-ука 1905 йилда яна бир самолётни — 50 метр масофани 12 сонияда учеби ўтадиган «Флайер-3»ни синовдан ўтказишиди. 1909 йилда соатига 60 километр тезлигидаги учадиган самолёт ихтиро қилинди.

XIX асрнинг 90-йилларида рус ихтиричиси В.Котов планерларнинг базы моделларини шилаб чиқди. 1894 йилда К.Циалковскийнинг «Аэроплан», яъни «куш нусха учиш машинаси» деган асари босилди. Циалковский бу асарида сўйири шаклли моноплан лойиҳасини, унинг назарияси ва ҳисоб-китобини

уни ўша давр мутахассислари «истикбли аэроплан» деб атаганди. Ағуски, у ҳам 300 метрга учб өриб, ерга кулаб тушди. Немис мухандиси Otto Lilienthal 1891—96 йилларда ўзи лойиҳасини ишлаб чиқсан планерларда жуда кўп марта учди ва 1896 йилнинг 9 августида 20 м баландликдан планерда ерга кулаб, ҳаётдан кўз юмди. 1897 йилда немис конструктори Адденнинг «Авион» парвози ҳам аллақачон жаҳон бозорида рақобатта киришган. Бугун уларга тезлиги, оғир юқ кўтара олиши ва олис масофаларга тўхтамат учига қараб, баҳо беришиади. Хусусан, ҳозирги кунда шундай тезкор авиаация самолётлари ҳам борки, уларнинг шиддатни кўриб, ёқа ушлайсиз. Жумладан, энг учур самолёт «North American X-15» бўлиб, у соатига 8200,8 кмни ортда колдиради. Ундан кейинги ўринларда «SR-71 Blackbird» турди. У 4102,8 км/соатига таъминланган ҳам аллақачон жаҳон бозорида рақобатта киришган. Бугун уларга тезлиги, оғир юқ кўтара олиши ва олис масофаларга тўхтамат учига қараб, баҳо беришиади. Хусусан, ҳозирги кунда шундай тезкор авиаация самолётлари ҳам борки, уларнинг шиддатни кўриб, ёқа ушлайсиз. Жумладан, энг учур самолёт «North American X-15» бўлиб, у соатига 8200,8 кмни ортда колдиради. Ундан кейинги ўринларда «SR-71 Blackbird» турди. У 4102,8 км/соатига таъминланган ҳам аллақачон жаҳон бозорида рақобатта киришган. Бугун уларга тезлиги, оғир юқ кўтара олиши ва олис масофаларга тўхтамат учига қараб, баҳо беришиади. Самолёт денгиз сатҳидан нисбатан пастроқ баландлиқда парвоз қилади ва яна кўплаб бошқа ўзига хосликларга эга. Самолёт корпуслигининг 50 фоизи композит, 20 фоизи эса алюмин материаллардан таркиб топган. Лайнер «GE Aviation» томонидан ишлаб чиқарилган «GEEx-1B» двигателлари билан таъминланган, салонларда йўловчилар симими ортиб, ўринидилар сони 246тага етказилган.

Қиска вақт ичиди шундай оламшумул ютукларга эришиб, тараққиётни ўйлайди. Унинг баландлиги 24 метр, канотларининг хажми карийб 80 метр, узунлиги 73 метр. 555 нафар йўловчига мўлжалланган ушбу самолётнинг чартер типига ўтто 853 йўловчи ҳам сиғади. У 15 минг километр масофагача тўхтovсиз учими мумкин. Шундай бўлишига қарамай, «Airbus A380» энг тежамкор учши ҳам Бернули конунига асосланади. Ака-ука 1905 йилда яна бир самолётни — 50 метр масофани 12 сонияда учеби ўтадиган «Флайер-3»ни синовдан ўтказишиди. 1909 йилда соатига 60 километр тезлигидаги учадиган самолёт ихтиро қилинди.

ХХ асрнинг 90-йилларида

Буни бир танишим сўзлаб берганди...

Мактабга янги ўқитувчи келибди, деган гап иккала қаватни елвизақдек айланабид ўти. Қайсиdir башоратгүйнинг шарофати билан унинг қаттиқкўlliги, ўзгана услуби ҳақидаги гапсўзлар ҳам аллақачон тарқалиб бўлганди. Айникса, биз — еттинчи синф ўқувчилари ўртасида унинг муҳокамаси қизғин бораради. Дарс бошланганига қарамай, синфимиз арининг уясидек фувилларди. Мактаб бўйича хаммага отнинг қашқасидек маълум биз — безориларнинг бари шу синфа йигилганди. Директорнинг доим тақорлайдиган бир гапи бўларди: “Яхшиям битта синф экан-сизлар, агар иккита синф бўлгандарнинг борми, аллақачон мактабнинг томини кўчириб юборардиларинг! Сенларга дарс ўтишга бирорта ўқитувчининг юраги бетламайди, шунинг учун ҳам синф раҳбарига ёлчимайсан...”

Директор янги ўқитувчи-ни бошлаб кирганда, кекса тарзи ўқитувчимиз Оминикон опа қўлидаги “указка”-ни партага уриб, ўқувчиларни тартиби чакиришга уринар, бақиргандан томоқлари кирилиб кетганди. Мактабимиз раҳбари билан янги ўқитувчининг кўриб, ғала-ғовур босилди ва ҳамма ўрнidan туриб, уларга салом берди.

— Хабарингиз бўлса ке-

рак, — гап бошлади директоримиз Самадов қуюқ кошларини чимириб, — Барот Одилович мактабимизда иш бошладилар. Бугундан синф раҳбарингиз ва кимё-биологиядан устозингиз шу қиши бўлади.

Синфа пичир-пичир муҳокама бошланди, кимдир пик этиб кулди. Самадовнинг қошлари учурчак бўлиб, кўзлари каттариб дўй қилди:

— Жим, ким у кулган, ни маси кулагили экан? — у

мас, овозини кўтариб гапирмасди. Синф “безори”-лари учун бу яхши имкониятдек кўринса-да, унинг жиҳдий, сокин, аммо салобатли киёфаси қишини бироз сергак тортириарди. Бир гал ўша иккича қиши ҳам “куруқ” келди. Аввалига бунга ўтиборсиз қараб, индамай кўя қолган ўқитувчимиз, дарсни ўтиб бўлгача:

— Ҳеч ким танаффусга чиқмайди, бир қатор бўлиб тизилиб коридорга чиқинг, — деди.

лар, мана бу опа-акаларингизни томоша қилинглар, — деди. Сўнг уларга савол берди:

— Чаппа беш нималигини биласизларми?

Болалар “Йўқ, билмаймиз”, дейишиди.

— Унда мана шу опа-акаларингиздан сўрасангиз айтиб беришади. Буларнинг барси чаппа бешга ўқийди.

Иккинчи синф ўқувчилари бизга бундай савол беришга ботинолмай, ҳайрат

Яни музалим

синфни бироз кузатиб, тўхтаб қолди, сўнг:

— Янги устоzlарингга ҳурмат кўрсатинг, — деди бироз ҳовуридан тушиб. — Мени уялтириб қўйманг яна...

Афуски, бу талаб иш бермади. Бебошлини одат қилган синфимиз ўқувчилари билан ишлаш Барот Одиловича осон бўлмади. У кўпинча дарсдан ташқари топшириклар бериб, бизни қизиқтиришга, дикқатимизни жалб килишга уринарди. Синфа иккича ёни қишигина топширикларни нари-бери уддалаб келар, қолганлар учун ҳар гал бирор “жазо” чораси қўлланарди. Барот Одиловичнинг яхши бир одати бор эди — у ҳеч ҳам жаҳл қил-

Айни катта танаффус пайти, ҳамма тамадди килиш учун ошхонага шошиладиган вакт. Ноилож, устозимиз айтгандек бир қатор бўлиб тизилдик.

— Энди деворга яқин келиб, ҳамма тескари қарасин, — деб бўюриди. Шундан сўнгтина нима қилмоқчилигини англагандек бўлдик. Бу бизга берилган жазо эди. Аммо кейин билсак, буниси ҳолва экан. Танаффус тугагунча шу тарзда деворга қараб, ўтган-кеттагана тескари, гуноҳкорларча бош эгиг, тизилишиб турдик. Бир маҳал устозимиз овқатланиб қайтаётган бошланғич синф ўқувчиларини чорлаб қолса денг:

— Келинглар, болажон-

билин қараб туришар, бош эгиг, тескари туришимизнинг сабаби гўё уларга маълумдек, жилмайиб қўйишарди. Қизларнинг бъазилари уялганидан кўз ёши ҳам килиб олди. Бебош йигитлар эса катта ишни дўндириб қўйгандек, ҳар қанча қаддини ғоз тутишга ҳаракат қиласин, барбириб ич-ичидан уялгани сезилиб турдари. Бу бизга катта сабоқ бўлди. Ахир, бу жажжилар орасида кўчлигимизнинг укамиз ё синглимиз бор, уйга боргач, улар оқизмай-томизмай ҳаммага айтиб берган, бундан кимдир ука ё синглисига жаҳл қилса, кимдир юзи қизарган, хуллас, оримизни ўйғотган эди.

Холида ФАЙЗИЕВА

Ватанга меҳр маҳсули

Ватанга муҳаббат, эл-юрт корига яраши истаги турли кўринишда намоён бўлади. Бу туйу кимё фанлари доктори, профессор Рашид Кулматовнинг шахсиятида юртимиз табиатига бўлган чексиз меҳр сифатида юзага чиқди. Олимнинг ҳар бир тадқиқоти она заминимиздаги биохилма-хиллики сақлаш, атроф-муҳит муҳофазасига қаратилгани билан ўтиборга молик. Домланинг 45 йиллик кўп қўррали илмий-педагогик фаолиятида ёришсан натижалари нафақат Ўзбекистон, балки жаҳон илм-фани тараққиётидаги ҳам муҳим ўрин тутади.

Сурхон воҳасида униб-ўсган Рашид Кулматов болалигидан табиий фанлар, жумладан, “зарралар илми” — кимёга меҳр кўиди. Мана шу иштиёқ уни Тошкент давлат фармацевтика институти, сўнгра Фанлар академиясининг Ядро физикаси институти сари етаклади. Олимнинг “Ўта сезир кўп компонентли фаоллашув методи ёрдамида табиий сувлар таркибида заҳарли элементларни аниқлаш” мавзусидаги номзодлик иши илмий жамоатчилик эътирофига сазовор бўлди. Кўп йиллик машаққатли илмий изланишлардан сўнг 1988 йили “Заҳарли элемент ва моддаларнинг Ўрта Осиё атроф табиий муҳитидаги учраши ва миграцияси қонуниятлари” мавзусида докторлик диссертациясини ёқлади. Шундан сўнг олим “Атроф-муҳитни

муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш” ихтинослиги бўйича минтақада яхшина кимё фанлари докторига айланди.

Домланинг 2001 йили “Ис-теъзод” жамғар-маси ўтказган танловда “Энг яхши илмий раҳбар” номинацияси бўйича голиб бўлгани ҳам бежиз эмас. Бойиси, Рашид Кулматов юзлаб бақалар ва магистр талабаларни илмий фаолиятига етаклаган, олимнинг раҳбарлигига 2 нафар фан доктори ва 14 нафар фан номзод илмий иш ёқлаган.

Бугун олий таълим муассасасининг йирик илмий марказ бўлишини замоннинг ўзи талаб қилмоқда. Бу илмий тадқиқотларни моли-ялаштириш, инвестицияларни жалб

этишда ҳам муҳим аҳамият касб этади. Шу маннода, Рашид Кулматовнинг бир қатор ҳалқаро ташкилотлар — БМТ, Европа Иттилоғи, ДААД (Германия) грантини кўлга киритиши ётироф этса арзигулк ютуқ, Ўзбекистон Миллий университети, Термиз давлат университети домла раҳбарлигидаги лойиҳаларда Хорватиянинг Загреб университети, Германиянинг Марбург университети, Швейцариянинг Цюрих техника университети каби илгор хорижий олий ўқув юртлалири билан грантлар доирасида кенг ҳалқаро ҳамкорлик олиб борган. Жумладан, “Трансчегаравий Зарафшон дарёси экологик муаммолари ва сўчимлари”, “Сурхон кўриқхонаси

биохилма-хиллиги мониторинги ва муҳофазаси”, “Жанубий Ўзбекистон ҳудуди сув ресурслари сифати ва муҳофазаси” илмий лойиҳалари бўйича салмоқли илмий натижалар кўлга киритилган.

Р.Кулматовнинг 250 дан ортиқ илмий мақолалари хорижининг нуғузли илмий журнallariда чоп қилинган. Қолаверса, кимёгар олим 4та йирик илмий монография, 8та ўқув ва 2та методик кўлланма ва бир неча ихтиrolар музалифи.

Олим фанга бир қатор фанлар

чорраҳасидаги янги йўналишларни олиб кирди ва ўзига хос илмий мактаб яратди. Жумладан, Сурхондарё вилояти ер ости нефт сувлари таркибида қимматли йод элементини аниқлашади ва ажратиб олиш технологисини ишлаб чиқди. Жаҳонда муқобилий йўқ, ўта юқори сезигирликда ишловчи, бир вақтда атмосфера ҳавоси, тупроқ, табиий ва оқова сувлардаги бир намунадан 40 дан ортиқ заҳарли элемен tlar (Hg, Cd, As, Sb, Se, U ва њоказо) ва моддаларнинг миқдорини, тарқалишини ва физик-кимёвий ҳолатларини аниқлайдиган ядро, физик ва кимёвий таҳлил усулларини яратди ва амалиётга жорий қилди. Ушбу усулларда Тошкент, Олмалиқ, Чирчик, Ангрен ва бошқа шаҳарлардаги атмосфера ҳавосининг заҳарли маддаси ва элементлар билан ифлюслини даражаси мониторинг қилиниб, муҳофаза чоралари таклиф этилган.

Шунингдек, олимнинг ернинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, унумдорлигини ошириш, иқлим ўзгаришлари ва унинг салбий оқибатларини камайтируви амалий чора-тадбирлар бўйича тадқиқотлари ҳам дикката сазовор. Ер, сув, ўсимликларни асараш, уни келгуси авлодга бешикаст етказишига интилиш домла изланишларининг асосий мояхитини ташкил этади.

Аскар НИФМАТОВ,
профессор

Saboq

Шу воқеадан кейин нафакат дарсларни ўз вақтида тайёрлашни, балки кўшимча топширикларни ҳам уддалай бошладик. Бунга шунчалик ўрганиб қолдикки, устозимиздан кўшимча топширикларни ўзимиз сўраб оладиган бўлдик. Баҳонада кимдир ўз қишилги тарихи, номини ўрганди, кимдир кекса отахону онахонлар сухбатида бўллиб, ўз юрти, маҳалласига меҳр кўиди, кимдир тарихи, кимдир географ, кимдир биолог бўлишга аҳд қилди. Ҳар биримиз олган кўшимча топширик натижасини сўзлаб берар, шу орқали бошқаларни ҳам қизиқтирадик. Сўнг бир нечта гурухлар тузилди, ёлғиз кескалар ҳолидан ҳабар олиш, имконияти чекланганларга кўмаклашиш, уларга адабиётлар ўқиб бериш, маҳалалар ободончилигига кўмаклашиш — буларнинг барси бора-бора одатимизга айланди. Устозимиз бизни нафакат илмли қилди, балки инсоний хислатларимизни ҳам юзага чиқарди, ватанпарварликка ўргатди. Унинг вазмини қиёфаси, самимий ва мазмунли сўзларни ўтолов, ўсимлирлик давримиздэй ёки бизни синфдан ўнг яхши синфа айландик.

УЧ ИЛДИЗ

Табиатда шундай қоюда бор: ўсимлик қанча чукур илдиз отган бўлса, унинг яшовчанилиги шунча ортади. Инсон ҳайтини ҳам шунга менгаш мумкин. Ҳар бир инсоннинг чукур «илдиз отши», тўғри ўйни ташлаши, меҳрузий ургуни қабиға жойлашида устозларнинг ўрни бекёс. Ҳайтди узакан ютуқларга эришишимиз ҳайтий ўйларни кўрсатувчи, доно ва маслаҳатгўй муаллиму мураббийларимизга ҳам боелик. Шу маънода, фидойи устозларни маънавият дарахтини илдизлари дейши мумкин. Буни спорт ва жисмоний тарбия соҳасида меҳнат қилаётган ўқитувчи-мураббийлар фаолияти мисолида ҳам ҳис қиласиз.

Ушбу маколада узлукси таълим тизими — умумий ўрта, ўрта маҳсус, қасб-хунар ва олий таълим мусобакаларида меҳнат қилиб, шогирдларини уч босқичли спорт ўйнлари — «Умид ниҳоллари», «Баркамол авлод» ва Ушнересида мусобакалари тайёрлаб келаётган жисмоний тарбия ўқитувчилари ва мураббийлари фаолияти хусусида тўхтаталимиз.

Умидимиз ниҳоллари

Пойтахтимизнинг Мирзо Улуғбек туманинда 241-мактабда таълимтарбия олалётган ўқувчилар, хусусан, қизлар жисмоний тарбия фани ўқитувчisi Xуснiddin Mirxahamidovни ўз отасидек хурмат киласди. Ўз ўрнида, болаларнинг меҳрибон устози, тажриблар муррабий ҳам 1-синфдан то битириувчи синфлардаги шогирдларига ҳаммасини ўз қизидек кўриб, муроҳат киласди. Бунинг сабабини сўраганларга «Ахир, бу қизларимиз эртага улгайб, миллатимиз давомчиларига айланнишида. Шундай экан, бўлғуси оналарга эктиром кўрсатиш, уларни соглум турмуш тарзига жабл этиш асосий вазифамиздир», дейди.

Шогирдлари собиқ футболчи Хуснiddin Mirxahamidovning «Трактор» клубида тўл тегнанини яхши билишади. 10 йил мамлакат чемпионати олий лига мусобакаларида иштирок этиб, анча-мунча ютуқларга эришаётганида, афсуски, «Дустлик» жамоасига қарши ўтказилган кескин ва мурасасиз бахсада обёйдан жиддий жароҳат олади. Шундан сўнг Xуснiddin Mirxahamidov тўрт бор жарроҳлик столига ётишга мажбур булали. Шифокорлар унга бошқа соҳа билан шугулланишини тавсия киласди. Бирор у футболдан узоқлашишини истамасди; яна ўйнларда иштирок эта бошлади. Ўйнагани сари жароҳат зўрайди, оғриқ кучайди. Ниҳоят, футболни тақдирга тан берди. Шундай бўлса-да, футболдан узоқлашади, балки уни болаларга ўргатиб овунди.

— Мураббийнинг маҳорати, аввало, ўқувчиларда иштиёқ ўйгота олишида, — деди X. Mirxahamidov. — Шундагина болалар мураббийга эргашади, хурмат киласди, дарсларини согинади. Аммо бу осон эмас. Бунинг учун педагогдан мунтазам равишда ўз устида ишлаш, янгиликларни ўрганиш ва болалар психологиясининг билимноми бўлиши табаб этилади. Қолаверса, болаларни яхши сўз билан тарабблантириш орқали мурakkab машҳарни бажаршишга, меҳнатга ўргатиш мумкин. Дарсларимда ўқувчиларнинг кайфиятини хисобла оламан, ҳеч қачон улар истамай турган топширикни бажаршишга буюрмайман.

Бундай меҳрибонлик бекиз эмас. Бойси, пойтахтимиздаги 241-мактабда меҳнат қилаётган фидойи мураббий ўзи эришомлаларни орзу-ниятлари рўйбени мана шу ўқувчилари тимсолида кўради. Энг кувонарлиси, Xусniddin Mirxahamidovning шогирдлари «Умид ниҳоллари» спорт му-

рининг «Баркамол авлод» спорт мусобакалари ҳам ўзига хос олимпия майдони, маҳоратни тоблайдиган мактабдир. Фарғона олимпия захиралири коллежида тарбияланниб, жаҳон ва китъя чемпионатларидан муваффакият қозонган собиқ ўқувчиларимиз ўқтам Рахмонов, Улуғбек Абдукулов, Акмал Косимов, Акмал Мамажонов, Билолбек Мирзараҳимов, Косимон Косимов кабилар илк қадамларини мана шу кичик олимпиадада ташлагани айни ҳақиқат. Ҳозир коллежимизда 64 нафар иктидорли боксчи таскил олмокда.

«Баркамол авлод» спорт мусобакаси кўнглаб фидойи ва жонкур мурраббийларнинг меҳнатини рёбга чиқарғатган фестивалдир. 2014 йили Намангандан шахрида бўйи ўтган белашувда боксчиларимиз яхши натижада кўрсатишидди. Айниска, Бектемир Меликзўевининг жанглари менда яхши таассурот қолдирди. Спортивчиликнинг бугунги муваффакиятларида «Баркамол авлод» спорт мусобакаларида эгаллаган тажрибаси пойдевор бўлмоқда, деб ўйлайман.

Спорт — тарбия воситаси

— Спортга меҳрим мактаб пайтида ўйғонган. Яхши эслайман, «Кувноқ стартлар» мусобакаларида синдошларим билан бирга фаол қатнашардид. Ўндан ташқари, мактабимиздаги волейбол тўғрагининг аъзоси эдик, — деда ўқувчиларни дамларини хотирлайди Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия институтидан ўқитувчisi, мураббий Муҳаббат Хидирова. — Спортуга ошонолик менин пойтахтга етаклади. Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия институтидаги киласди.

магистр даражасини олгач, иммий тадқиқот ишларини давом эттиридим. Каранги, тадқиқим шу олий таълим мусобасаси билан чамбарчас боғланган экан, бугун шу ерда «Спорт ўйнлари» кафедраси мудири лавозимида ишляпман. Талабалар орасида иктидорилар жуда кўп. Уларни мусобакаларга тайёрлаш жараёнда психология ва педагогик маҳоратга таянамиш. Жорий йил Фарғона шахрида ўтказилган Ушнересида мусобакаларида спорчиларимизнинг юқори ўрнинларни эгаллашиба уларни ҳам жисмонан, ҳам руҳан тайёрлабсанимиз асосий омил бўлди.

Муҳаббат Хидирова нафакат институтдаги шогирдларига, балки юртимизнинг турии ҳудудларидан бўйи, амалий машгулотлар, ўқув-семинарларда иштирок этиб, волейболининг назарий-амалий жиҳатларини навқирон авлод вакилларига ўргатиб келмоқда. Мураббий 2010 йили педагогика фанлари номзоди, 2014 йилда эса олий тоифа-лихакада даражасига ёришиди.

— Фарғона шахри мезбонлик килган Ушнересида мусобакаларида Ориф Нуриллаев, Ислом Собиров, Холида Колмуродова ва Элмира Ражабова сингари волейболчи ўйигит-қизларимиз Тошкент шахри ҳамоасининг галабасига муносабиб кисса кўшиди. Таъёрларни давомида шогирдларимга волейбол жамоавий ўйин эканини, жамоанинг ҳар бир вакили ўзини галаба учун жавобгар деб билиши шартлигини уқтиридим.

**Дилмурод ДЎСТБЕКОВ,
“Ma'rifat” мухабири**

реклама • эълон • реклама

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги Ўрта маҳсус, қасб- хунар таълими маркази

“Халқ сўзи” газетасининг 2016 йил 23 августдаги № 163 (6598)-сони ҳамда “Народное слово” газетасининг 2016 йил 24 августдаги № 164 (6569)-сонида 2016 йилда академик лицей ва қасб-хунар коллежлари учун компютер ва мультимедиа техникалари ҳамда ўкувшишларни ўстаҳоналарига ускуна ва дастгоҳлар харид килиш ҳамда таълим мусассаларига ўрнинта бўйича тендер савдолари ўтикалиши тўғрисида бе-рилган эълонга мувофиқ қўйидаги лотлар бўйича тендер таклифларига тақдим этиш мuddати жорий йилнинг 10 октябрига қадар узайтирилганлигини эълон киласди.

Лот № 1. Чет тили хонаси учун компютер ва мультимедиа техникалари.

Лот № 2. Компютер ва оғис жиҳозларини таъмилаш ва созлаш.

Лот № 4. Зардӯзлик иши.

Лот № 6. Дастгоҳларда ишлаш.

Лот № 9. Электр тармоқ тизимини таъмилаш монтаж қилиш ва жиҳозларига хизмат кўрсатиш.

Лот № 10. Автоматлаштирилган ускуналарни таъмилаш ва техник хизмат кўрсатиш.

Тендер ҳужжатлари пакетини сотиб олиш истагида бўлган талағорлар ишчи органинг қўйидаги маҳсус ҳисоб ракамига ҳар бир лот учун алоҳида 650 000 (олти юз эллик минг) сўм мидорида қайтариб берилмайдиган тўловни амалга оширишлари шарт:

Ўрта маҳсус, қасб-хунар таълими марказининг реквизитлари:

Молия вазирлиги газнчалиги
х/р: 2340 2000 3001 0000 1010,
ш/х: 400 1108602628079501
0002 8001

ХКМ Марказий банк Бош бошкармаси,

МФО: 00014, ОКОНХ: 92120,
ИНН Фазначилик 201 122 919, ИНН
ЎМҚҲТ Маркази 202 515 618

100095, Тошкент шахри, 2-Чимбой кўчаси, 96-уй — Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги, Ўрта маҳсус, қасб-хунар таълими маркази.

Тел: (0-371) 246-12-40, Факс: (0-371) 246-12-74.

E-mail: sspp_taminot@markaz.uz

Шунингдек, кўшимча мальумотларни ҳамда харид қилинётган мальумотларни энг юкори нархлари ҳақида кўшимча мальумотларни эълон чиқсан кундан бошлаб Ўрта маҳсус, қасб-хунар таълими маркази www.markaz.uz электрон сайтидан олишлари мумкин.

Тендер таклифлари Тендер комиссиясининг Ишчи органига (хафтанинг шанба ва якшанба кунларидан ташки) юкорида кўрсатилган мансиз бўйича 2016 йил 10 октябр соат 18:00 дан кечикмасдан тақдим этилиши лозим.

Тендер таклифлари (конвертлар)нинг очилиши Тендер комиссияси томонидан амалга ошириллади ҳамда бу ҳақда ишчи орган томонидан талағорларга хабар юборилади.

Тендер таклифлари (конвертлар) очилишида талағорлар вакиллари иштирок этишилари мумкин.

Хизматлар лицензияланган.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги раҳбарияти ва жамоаси Республика ихтисослаштирилган мусиқа ва санъат академик лицей директори Зулфикор Холмизраевга онаси

Жорқин аянинг

вафоти муносабати билан чукур таъзия изхор этиади.

AGROBANK

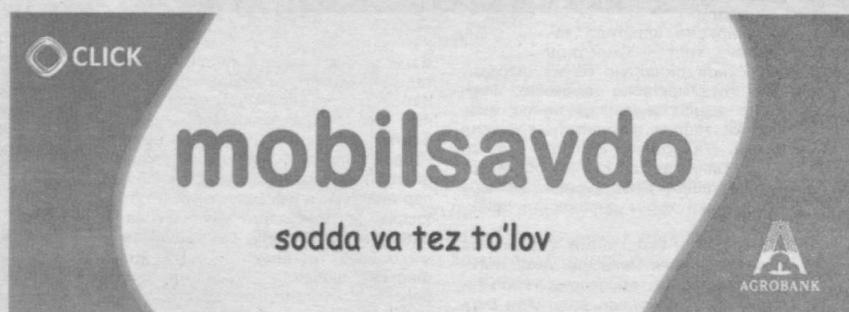
**Байрамингиз муборак
бўлсин, азиз устозлар!**

Азиз ўқитувчи ва мураббийларимизни

1 октябрь — “Ўқитувчи ва мураббийлар куни”
умумхалқ байрами билан самимий муборакбод этамиз!

Барчангизга тинчлик-тотувлик, оилавий баҳт ва
хотиржамлик тилаган ҳолда қуидаги банк хизмат
турини таклиф этамиз:

Уяли телефон орқали маҳсулот ва хизматлар учун
тўловларни Агробанк ҳамда Click компанияси
ҳамкорлигига жорий этилган “Мобиль савдо” тизими
орқали содда ва тез амалга ошириш
хизматидан фойдаланинг.

Мобиль савдо стикери мавжуд жойларда тўловни амалга
oshireshingiz mumkin.

www.agrobank.uz

Хизматлар лицензияланган.

Ma'rifat

TA'SIS

ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi,
O'zbekiston Oliy va o'tra maxsus
ta'lim vazirligi, O'zbekiston
Ta'lim, fan va madaniyat
xodimlari kasaba uyuishmasi
Respublika kengashi.

Bosh muharrir Abdusamat RAHIMOV

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida
2006-yil 22-dekabrda 0067-raqam bilan ro'ykatga olingan.
Indexs: 149, 150. Г-924. Tiraji 35791.
Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3. Bahosi sotuvda erkin narxda.

TELEFONLAR:
qabulxonha — 233-50-55;
kotibiyat — 233-99-15;
reklama va marketing bo'limi —
233-42-92(faks), 236-54-17.

«Ma'rifat» dan
materiallarni ko'chirib
bosish tahririyat ruxsatni
bilan amalga oshirilishi
shart.

Tahririyat kelgan
qo'lyozmalar taqriz
qilinmaydi va mualifiga
qaytarilmaydi.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasi.
Korxona manzili: Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

O'zA yakuni — 20.35 Topshirildi — 20.45

MANZILIMIZ:
100083, Toshkent shahri,
Matbuotchilar ko'chasi, 32-uy.
Web-site: www.marifat.uz

Dizaynerlar:
Liliya BINASHEVA, Malobat TOSHOVA.
Navbatchi muharrir:
Zohidjon XOLOV.
Navbatchi:
Bobomurod XUDOYBERDIYEV.